

Resan till Dzhongkhul, del 1: Den svåra förstoppningen.

Under juni var jag bortrest i Finland där jag behövde mitt pass, så det var inte att tänka på att ge sig på en visumansökan före Finland. Efter återkomsten hade jag så fullt upp med allt möjligt att min visumansökan till Stockholms indiska ambassad inte blev postad förrän den 13 juli. Efter sex dagar kom den tillbaka. Något var fel.

Jag hade följt anvisningarna enligt första bästa sajt på nätet, enligt vilken priset för visumet var 440 kronor. I returbrevet, som jag måste lösa ut för 250 kronor hette det att visumets verkliga pris var 667 kronor. Därtill måste man bifoga avgift för rekommenderad returpost, vilket jag redan hade gjort en gång. Förtvivlad mailade jag till ambassaden:

”Jag fick just tillbaka min visumansökan och pass med det meddelandet att jag inte betalat tillräckligt. Enligt den visumansökan jag fyllde i var visumavgiften 440 kronor, vilket jag betalade till fullo och bifogade ett kvitto av till Er. Detta var den hemsida vars instruktioner jag följde, daterad den 23 januari 2012:

http://www.indianembassy.se/visa_services.php

Utom detta betalade jag för både mitt rekommenderade brev med passet och för rekommenderad returpost för totalt 144 kronor. För att alls kunna hämta ut mitt returnerade pass måste jag betala extra 250 kronor. Totalt: 834 kronor. I tillägg till detta ber ni mig betala 227 kronor extra i utebliven betalning.

Jag beklagar, men jag kan inte resa till Indien under sådana tilltrasslade omständigheter. Enbart visumkomplikationerna tornar upp sig till absurda kostnader. Jag har rest dit regelbundet sedan 1992 under totalt mer än 20 resor och sedan 2000 tolv gånger till Ladakh. Under denna tid har visumkomplikationerna ständigt tilltagit i krånglighet, men en sådan oredighet i formaliteterna som i detta år har jag aldrig upplevat tidigare.

Var vänlig och besvara mitt brev, eller jag kommer inte att kunna besöka Indien fler gånger.”

De svarade att jag skulle uppsöka en annan sajt, som gav helt andra instruktioner. Jag följde de nya instruktionerna till punkt och pricka, betalade en ny returpostrekommendation och meddelade ambassaden:

”Jag har just betalat in 313 kronor extra för visum + REK enligt de nya instruktionerna. Hela paketet med kvitton har jag tillsänt er på nytt per snigelpost inklusive frankerat returkuvert, vilket borde nå er om måndag. Observera, att den tidigare inbetalningen gjordes till ett annat bankgiro: 5816-4930, men jag hoppas innerligt att denna yttersta ansträngning skall avsluta ärendet.”

Det var den 20 juli, och mitt flyg var den 9 augusti.

Ingenting hände. Den andra veckan gick, det blev den 3 augusti, och mitt visum hade inte kommit.

Måndag 6 augusti, tre dagar före avresan, mailade jag ambassaden och delgav min oro. De svarade att jag kunde följa med utvecklingen av mitt visum på en sajt på nätet. Denna krävde en massa inloggningar med koder och en massa fallgropar som alla måste ramla i innan man kom fram. Där meddelades det att mitt visum hade processats. Varför hade det inte kommit då? Det var ändå tre dagar kvar, och tydligen var det åtminstone på väg.

Inget visum på tisdagen heller. Mot kvällen gick jag till posten och frågade om det inte kunde finnas ett rekommenderat brev till mig där. Något sådant fanns inte. Då ringde jag Finnair på flygfältet och delgav dem situationen. Jag kunde ju inte resa utan pass.

Damen jag talade med var mycket tillmötesgående. Hon undersökte min biljett och meddelade att den medgav inga ändringar. Mitt avbeställningsskydd gällde bara vid sjukdom eller anhörigs frånfälle. Jag påpekade att ett försvunnet pass var en mera definitiv blockering av en resa än sjukdom eller anhörigs frånfälle. Hon skulle titta på saken. Eftersom passet ändå tycktes vara på väg föreslog jag en framflyttning av avresan vid nödfall. Hon skulle se vad hon kunde göra men kunde inte garantera något. Om brevet inte heller kom på onsdagen skulle jag omedelbart återkomma.

En god vän hade råkat ut för något liknande en gång och rekommenderade mig att jaga postverket. Jag gjorde detta. Där kunde de inte hjälpa mig om de inte fick veta kollinumret på brevet. Detta kunde jag bara få veta av avsändaren, alltså ambassaden i Stockholm.

Ambassaden i Stockholm meddelade, att de hade utfärdat mitt visum för länge sedan och överlämnat det till *TT-services* för vidarebefordran till mig. Ambassaden gick fri. Kollinumret kunde jag bara få från *TT-services*. De hade stängt för dagen och telefontid endast morgnar 9.30-12.

Både Finnair, postverket och *TT-services* hade genomfört telefonkösystemet. Man fick vänta en halvtimme i telefonluren under ideliga upprepningar av meddelandet: "Du står fortfarande i kön."

Torsdag morgon ringde jag 9.30 till *TT-services* och fick vänta en halvtimme i telefonkön fastän det bara var två före mig. Till slut fick jag beskedet att de hade skickat mitt visum den 1 augusti. Nu fick jag åtminstone kollinumret.

På postverket hittade de försändelsen genast. Den hade gått till mitt postkontor och legat där en vecka, där jag varit och frågat om mitt brev. Jag hade aldrig fått någon avi. De hade aldrig skickat någon avi. I stället hade de aviserat genom SMS. De kunde ju inte veta att jag aldrig använde mobil och att den jag hade var död.

Slutligen kunde jag alltså hämta mitt rekommenderade visum på posten klockan 11 några timmar före min avresa, Jag kunde meddela Finnair att problemet var löst. Det återstod bara att packa och ge sig iväg.

Det var alltså ingens fel. Alla hade gjort rätt, och den bristande länken var bara att jag hade mobil utan att använda den.

Vädret var strålande, jag hade redan städat och tvättat och dammat färdigt, packningen genomfördes under panisk stress på en timme, och så bar det iväg. Jag hoppades att det värsta av resan skulle vara över med detta, men den förstoppningen hade varit svår. Det var som en ständigt växande mardröm som man ständigt måste mobilisera mera tålamod för att klara av. Jag hade haft för mycket tålamod. Jag borde ha ringt ambassaden och *TT-services* genast när jag började bli orolig. I stället hade jag väntat och hoppats på det bästa och låtit mig torteras av den förskräckliga ovissheten.

del 2: *Misstaget*

Flygresan gick smärtfritt, och monsunen verkade inte ha farit för hårt fram ännu över norra Indien. Över Afghanistan och Pakistan hade vi sett frenetiska åskväder, men i Delhi var det torrt. Jag fick genast ut mitt bagage och kunde därmed ta den första morgonbussen klockan 6 in till den centrala busstationen.

Där infann sig frestelsen. Genom att jag var i god tid kunde jag hinna till Manali till kvällen och slippa vänta fem timmar i Simla på en strapatserande nattbuss till Manali.

Jag fick genast en buss till Manali och en god placering i den dessutom nästlängst fram vid ett fönster. Det var bara att tacka och ta emot. Emellertid avgick bussen först klockan 8.

Jag beräknade en restid på 14 timmar. Vi skulle då vara framme tio på kvällen, vilket skulle vara väl sent, men jag tog risken. Oron började för att det skulle bli förseningar på vägen.

Klockan 2 var vi i Chandigarh efter 6 timmar och 250 kilometer. Det var 333 kilometer kvar.

Till en början såg det bra ut, då tydligen en ny autostrada hade anlagts norrut från Chandigarh, men så fort vi kom upp i bergen började problemen med trafikstockningar, dåliga vägar, ständiga uppehåll och väntningar och annat strul. Mest förödande var emellertid fikapauserna. Det stannades för lunch efter Chandigarh, det blev flera långvariga fikauppehåll uppe på de smala vägarna som gjorde att resan ständigt blev långsammare, vi tycktes aldrig nå halvvägs mellan Chandigarh och Manali, och innan vi nått Mandi gick solen ner. Där blev det en lång fikapaus.

Det såg illa ut. När jag skulle komma fram till Manali skulle alla ha gått och lagt sig, och jag skulle få svårigheter med att bli insläppt, särskilt som jag var motvillig att väcka dem. Därtill började det regna.

I Kullu var klockan 10. Vi nådde Manali först efter klockan halv ett. Att då gå i regnet genom halva stan och väcka upp mitt värdfolk närmare ett var inte att tänka på.

En vänlig man erbjöd mig ett rum. Det fick bli en nödlösning. Tyvärr fanns det inga enkelrum lediga, jag fick ta ett dubbelrum för 400, det gick inte att pruta, nödsituationer var som vanligt ingenting att ta hänsyn till utan bara att dra fördel av, rummet var utrustat med en förhatlig TV som extra kostbar lyx, och rummet gick inte att låsa. Hela dörhändtagsanordningen var trasig. Kort sagt, det var en nödlösning. Jag hade i alla fall min Jägermeister.

Naturligtvis skulle jag ha följt min plan att ta det lugnt i Simla under kvällen och sedan ta nattbussen för att ankomma optimalt till Manali under morgonen. Jag hade varit för överoptimistisk och fallit för Manalifrestelsen väl medveten om att den innebar en risk, men jag tog risken. Den beräknade restiden för för Manali till 14 timmar var inte orimlig, men den reella blev 17. Naturligtvis borde jag ha vetat bättre, då jag faktiskt gjort samma erfarenhet tidigare och också förut kommit fram för sent och blivit hänvisad till en önskad nödlösning. Som vanligt fick man göra det bättre nästa gång.

På morgonen lämnade jag hotell "Undesirable" så tidigt som möjligt och fann min gamle värd på Greenland i bästa form i sin trädgård som vanligt. Han är ett gott stycke över 80 men

håller säkert i många år till. Han måste bara behärska sitt blodtryck en smula men sköter sig för övrigt perfekt.

En del undrar över att jag alltid återbesöker samma platser och inte längre besöker nya länder. 90-talet var de stora utforskningsresornas tid, börjades med södra Europa 1989, Egypten och Indien 1992, Tibet 93, Israel och Cypern 94, och 1995 genomfördes de två stora sonderingarna av hela det indiska Himalaya inklusive Sikkim. 1997 genomfördes expeditionen till Kailash, 1998 kom jag till Meghalaya, 1999 blev det dags för Kashmir, och 2000 gjordes Ladakh ordentligt inklusive Nubra. 2007 kom jag första gången till Zanskar efter upprepade misslyckade försök tidigare, och längre har jag inte kommit. Jag var då 56, och även om jag inte gjort nya landvinningar efter den lyckade trekken till Phuktar i Zanskar 2009 har jag i stället blivit mer och mer hemma på mina favoritställen, där jag vuxit fast, som i Darjeeling, Dharamsala, Manali, Naini Tal, Leh, Lamayuru och Sikkim, så till den grad att det kommer att bli mycket svårt att en gång bryta återbesökens årliga rutin.

Är det ett tecken på att man börjar bli gammal? Man kan inte skylla på åldern för något – Sven Hedin genomförde sin sista expedition till Öst-Turkestan vid 70 utan problem. Möjligen har jag dock blivit mera sentimental med åren, så att jag inte vill förlora vad jag en gång vunnit.

Tre saker hade jag glömt i Göteborg: ficklampan, toapapper och att temporärt stänga av telefonsvararen. Det sista kunde jag inte göra något åt, ficklampan kunde jag till nöds klara mig utan, medan det var värre med toapappersituationen. Jag hade nämligen inte plats i mitt bagage för en stor ny indisk toarulle, då en sådan är ganska skrymmande, då pappret i mitten är dubbelt så stort som de svenska.

En gång tidigare när detta hänt hade jag klarat det med att helt enkelt ta med mig från offentliga toaletter jag besökte. Nu upptäcktes inte saknaden förrän i Manali, och indiska toaletter har i regel inte toapapper. De har en kran. Så även om man kan tvätta sig har man ingenting att torka sig med. Man hade inget annat val än att förse sig med servietter från restauranger, som var mera spridande än sugande, då de var mycket tunna och lätt gick sönder. Dock måste man förr eller senare hamna på en toalett med tillgängligt toapapper. Detta var hittills det största och enda problemet på min resa.

Trots förseningen på tre timmar hade likväl hela resan från Göteborg till Manali bara tagit 28 timmar.

del 3-6: *Konferensen*

John var mycket besviken på utvecklingen i Himalaya. Han hade varit i Ladakh för första gången för 18 år sedan och sedan dess följt med den fasansfulla utvecklingen, där kronan på verket (fast tvärtom) var den hinduiska medelklassens framfart när de blev turister. De förstod inte att uppskatta naturen utan bara skröpade ner överallt, som jag själv hade sett i Ladakh förra året. Civilisationens förbannelse med ökad trafik, tyngre trafik, mera monstruösa industrier och det ständigt ökade turisttrycket innebar nästan bara miljöförstöring i ständigt tilltagande oreparerbar omfattning.

Som kontrast till Johns uppgivenhet inför den skenande negativa utvecklingen inbjöd mig Johannes till en konferens om framtiden. När han fått veta att jag äntligen kommit iväg

ilade han till Manali för att möta mig, där det just i dagarna förekom en sammankomst mellan de mest brokiga representanter för olika livsriktningar. Den som höll i det hela var en kvinna.

Det var en Helena Norberg-Hodge-typ men mycket yngre och mindre akademisk. Hon hade samlat ett sällskap ockultister, filosofer och idealister för att diskutera framtiden.

Först trodde jag att hon var muslim då hon var helt klädd i svart, men det var något så ovanligt som en svart saari. Hon hade stil och smakmedvetenhet och visste både vad hon ville och vad hon gjorde. Hon hade social talang och hade tydligen samlat vänner omkring sig representerande alla världens religioner och extremism, varför konferensen lovade att bli exotisk.

Precis som för sex år sedan hade jag alltså turen att ramla rakt in i en internationell konferens om hela världens aktuella situation, men om Helena konferens var brett upplagd med seminarier under tre dagar från morgon till kväll, så var denna mera intim och kammarmässig men liksom kammarmusik också mera koncentrerad och fundamental. Varje deltagare gick direkt rakt på sak och lyckades få fram väldigt mycket med att fatta sig kort. Det hela var över på någon timme.

Ändå var allt som dryftades så pass väsentligt så det kommer att ta mer än ett avsnitt att återge hela konferensen, kanske tre. Ändå har jag försökt ta till vara bara det viktigaste.

Det hela gick av stapeln i ett obskyrt litet ställe i skogen norr om staden som hette *Sunside*, *Sunshade* eller något liknande, - jag kunde aldrig lägga namnet på minnet. Det var där Marianne bodde, fransyskan som ledde det hela, och där fanns ett rum som var precis som anpassat för vår lilla samling. De övriga deltagarna var en australiensisk ekologiexpert, en indisk kombinerad buddhist-hinduist med Osho som specialitet, en perser (inte muslim), en kristen från Irak, ett gäng Crowleyaner från Europa, de flesta engelsmän och haschrökare förmodligen, några pittoreska hippies, en ryss, en tibetan och några andra européer. Det bjöds på te och frukt, som det skulle vara obegränsad tillgång till hela kvällen. Marianne skulle vara ordförande.

De flesta var redan där när vi kom, det serverades obegränsade mängder frukt och te så länge någon var kvar, och vi kunde bekanta oss med dem alla under lugna avslappnade men dämpade former innan konferensen inleddes när alla hade kommit. Den sista som kom var ryssen.

Efter ett avslappnat temingel inleddes konferensen. Jag ska här försöka återge det viktigaste som avhandlades.

ordf. Jag hälsar er alla välkomna. Då vi alla behärskar engelska medan långt ifrån alla behärskar alla de andra otaliga språk vi behärskar ber jag att vi konsekvent håller oss till engelska, så att ingen missar något. Om det ändå är något som någon inte förstår ber jag er att vifta med handen och begära upprepning.

Vår vän Toby från Australien har härmed det första ordet.

Toby Mina vänner, jag är mycket tacksam för detta tillfälle att få dela med mig av vad jag är insatt i inför just ett sådant utvalt sällskap med så höga självpåtagna ansvarspositioner att vi kanske kan komma någon vart på väg. Vi har alla insikter i de värsta avgrunderna av världens problem, och vi kan säkert komplettera varandras kunskaper på ett sätt som kan vara tjänligt för oss alla.

ordf. Till saken.

Toby Tack, fru ordförande. Vi är alla medvetna om världens ekologiska problem som en följd av växthuseffektens klimatkris. Människorna har blivit för många vilket har lett till en överkonsumtion av världens resurser med utarmning av både hav och land som följd. Konsumtionssamhället håller på att bereda både sin egen och världens undergång genom blind och skenande överkonsumtion. De ekologiska systemen håller på att kollapsa, och om de kollapsar ett efter ett i en hotande dominoeffekt, då de alla är beroende av varandra, kommer det att uppstå global hungersnöd och vattenbrist, då alla vatten är mer eller mindre förgiftade. Jag ser ingen lösning på problemet utom radikala globala åtgärder, som knappast kan genomföras på demokratisk väg. Förbränning av fossila bränslen måste tvångsavslutas, födelsekontroll måste tvångsinföras vad än den katolska kyrkan och slam kan ha att säga däremot, och rovfisket i alla världens hav måste upphöra. Dessa är bara de preliminära nödvändiga åtgärderna. Ersättningen av fossila bränslen med solenergi och vindkraft måste forceras. Där har vi i stora drag den ekologiska verkligheten.

ordf. Tack, Toby. Någon replik? (Ingen replik.) Då ger jag ordet åt vår oceanograf. (Denne var en av tyskarna och hette Bernd.)

Bernd Tack, nådig frun. Ni är säkert alla medvetna om vad som pågår. Oceanerna håller på att stiga ytterst långsamt men säkert och accelererande. Tills vidare handlar det bara om tiondedels millimetrar, men redan vid två millimeter kan det börja bli kritiskt. Om havsbalansen en gång rubbas och havsnivån spränger de gränser den hållit sig inom under all historisk tid kan vad som helst hända. Holland och Venedig står först i tur jämte Louisiana, som redan drabbats en gång som en varning. Golfströmmen håller på att avstanna och har redan saktat av så mycket att klimatet affekterats i Nordeuropa, framför allt de Brittiska öarna och Skandinavien, som fått våtare klimat och kallare vintrar. Grönlandsisen smälter och har redan börjat utlösa tsunamis genom lavinartade isbergskalvningar. Om Grönland smälter och Arktis blir isfritt upphör Golfströmmen helt, och alla världens havsströmmar påverkas i oförutsägbar riktning. Klimatet världen över har redan blivit fem procent fuktigare, vilket manifesterar sig genom de ständigt allt värre tropiska regnstormarna och katastrofcyklonerna, som nu har dränkt hela Manila. De har oavbrutet accelererat de senaste tjugo åren i samma takt som jordbävningar, och ett samband har konstaterats.

Vi vetenskapsmän kan ingenting göra. Vi kan bara iaktta och rapportera. Världens politiker har aldrig lyssnat på oss med ett enda undantag: Al Gore. Jag ser det som världens enda möjlighet till räddning att köra över politikerna, som politikerna alltid kört över alla andra. Om vi inte kör över politikerna kör naturen över oss alla.

ordf. Tack, Bernd. Någon replik? (Ingen replik.) Nästa talare är Albert från Calgary. (Den som nu reste sig var amerikan men tydligen kanadensare av indiansk härkomst.)

Albert Problemet är globalt och handlar om den vite mannens framfart. Ja, jag talar som indian, som representant för det naturfolk som var Amerikas verkliga ägare och som förvaltade det väl tills den vite mannen kom och med kristendomens falska hjärntvätt som ursäkt för sin rovgirighet förstörde hela Nord- och Sydamerika och förslavade eller förvandlade deras rätta förvaltare till slavar, trälar eller fredlösa andrahandsmänniskor utan mänskliga rättigheter. Så utrotade spanjorerna metodiskt och skrupelfritt otaliga indianfolk

från Latinamerika, varpå de engelsktalande amerikanerna gjorde samma sak i Nordamerika fast ännu mera brutalt, grymt och ordentligt. Spanjorerna bara mördade och torterade ihjäl, men amerikanerna praktiserade metodisk biologisk krigföring i ett beräknande utrottningskrig mot indianerna genom att utrota deras levebröd bisonoxen, metodiskt förstöra deras odlingar och döda deras husdjur och hästar och massakrera deras kvinnor och barn i förintandet av deras läger. Den nordamerikanska förintelsen av indianerna kan mycket väl jämföras med den turkiska folkförintelsen av armenierna, med den tyska förintelsen av judarna, med Stalins folkförintelser under Sovjetunionen och med Maos likgiltiga offerande av sitt eget folk. I alla dessa folkförintelser var den drivande kraften den mänskliga girigheten och maktlystnaden, som har gjort människan till ett monstern ovärdigt att leva på vår jord. Hela naturen klagar på människan och hennes onaturlighet och oaktsamhet. Detta är problemet. För två hundra år sedan var vi bara en miljard. Robert Malthus varnade och sade att vi inte borde bli fler. Vi är nu sju gånger så många och har fördubblats bara under de sista fyrtio åren. Vem som helst kan se att det inte håller i längden. Någon måste gå. Människan eller naturen? Människan kan inte överleva om hon låter naturen gå. Naturen och människan kan bara överleva om människan låter naturen överleva med att återställa henne, för hon behöver återställas. Skogar behöver återplanteras över hela världen, naturen behöver städas, haven behöver rensas på skräp, miljöförstöringar måste upphöra, giftiga industrier måste demonteras, alla kärnvapen måste skrotas, och resurserna måste i stället läggas på utvecklingen av rena miljöer genom sol och vind och på bevattningen och uppodlingen av öknar. Det sade redan president Kennedy. Vi har mycket att göra som måste göras, och det viktigaste är att den vite mannens skadlighet måste oskadliggöras.

ordf. Tack, Albert. Någon replik? (*Ingen replik, men en hippie höjde ett finger.*) Var så god, Steve.

Steve Du talar om desarmeringen av alla kärnvapen men glömmer att nämna världens största och mest lönsamma industri vapenindustrin. De rikaste länderna har alltid tävlat om att få sälja vapen till båda sidor i en väpnad konflikt och gjort sina största inkomster just därför på konflikter. Den industrin vore den mest angelägna att desarmera. Ett annat krig som gör stora pengar är kriget mot narkotikan, som bara gör stora pengar emedan all narkotika är kriminaliserad. Samtidigt som narkotikahandeln genom dess kriminalisering är världens näst mest lönsamma affärsrörelse kostar kriminaliseringen av narkotika astronomiska utgifter genom alla de krig kriminaliseringen kräver med därtill hörande fängelsevård, sjukhusvård, juridiska komplikationer och rättsfall. I Portugal har narkotikan avkriminaliserats för tio år sedan med enbart positiva resultat i synnerhet för ekonomin genom att alla kostnader för kriminaliseringen har sjunkit undan. Skrota vapenindustrin och avkriminalisera narkotikan, eller legalisera åtminstone den enbart läkande och helande marijuanan, och vi har kommit ett långt och nödvändigt steg i positiv riktning.

(Till detta hördes nästan allmänt bifall.)

ordf. Tack, Steve. Fler repliker? (*Ingen replik.*) Då går ordet till Thubten från Tibet.

Thubten Min amerikanske broder nämnde något om den vite mannens framfart i Amerika med både folkutrotningar och djurutrotningar. Samma sak har vi sett i Tibet, från

vilket hemland jag är en flykting, som kineserna har stulit från oss, liksom den vite mannen stal Amerika från er, och som kineserna även stulit Öst-Turkestan från uighurerna, Inre Mongoliet från mongolerna, Manchuriet från manchurerna, och så vidare. Men Amerika var åtminstone en demokrati. Problemet med Kina är att det är en diktatur, vilket gör det hopplöst att komma till rätta med det så länge diktaturpartiet fortfarande har makten, och det gäller alla diktaturer, som är den största stötstenen för hela världsordningen. Kina är idag världens största diktatur och förser länder som Iran, Syrien, Burmas diktatur, Mugabes Rhodesia och egentligen alla diktaturer med vapen. Även Tysklands folkutrotningsprogram var bara möjligt i en diktatur liksom Turkiets sultanat, Sovjetunionen, Pol Pots Kambodja och så vidare. Vi kan aldrig få någon dräglig mänsklig ordning på världen förrän alla diktaturer är borta.

ordf. Ali har ordet.

Ali (perser) Jag håller med. Efter Syrien tror jag att även Iran kommer att falla. Burma håller på att uppluckras, och Kina är på väg. Jag kan försöka uppmuntra broder Thubten med, att snarare än att diktaturerna i världen är på väg upp är de på väg ut. Jag tror att Kinas fall också bara är en tidsfråga.

Thubten Tack, min vän från Persien. Det tror jag också.

Isak (från Irak) Mycket av människans framfart och i synnerhet den vite mannens självsvåld i Amerika har beskyllts på kristendomen. Som kristen representant måste jag dock framhålla att kristendomen är ensidigt en kärlekens religion, en martyrernas och offrens religion, vilket exempel Kristus redan statuerade genom sin frivilliga offerdöd, och vilket jag som assyrisk kristen i Irak kan vittna om att alltid utgjort kristendomens röda tråd och bärande kraft, martyriet, kärleksdöden, offerviljan, människokärleken, medlidandet, empatin och medkänslan, som inte fått synas mycket i diskussionerna här hittills. Det är bara kristendomen och buddhismen som framhåller sexuell avhållsamhet som en positiv dygd och som utan tvivel avhållit människan från hennes befolkningsexplosion och avstyrt denna om fördelen med den dygden observerats bättre.

ordf. John?

John Alldeles riktigt, broder Isak. Kristendomen och buddhismen har många gemensamma drag som tvillingbröder, men dess värre har den västerländska kristendomen åkt en aning på sned. Den katolska kyrkan har gett upphov till intolerans och inkquisitioner, som resulterat i meningslösa häxförföljelser och kättarbål, som bara länt kristendomen till avskyvärdhet och vanära. Kristendomens framfart i den Nya Världen har tyvärr sanningsenligt åskådliggjorts av Albert från Calgary. Vi österländska kristna, och särskilt vi som lider under det ständiga hotet av islam, är mera vana vid martyrtänkandet och lidandet, som du mycket riktigt betecknar som kristendomens sanna karaktär som kärleks- och självuppoffringsreligion.

Isak Tack, John.

ordf. Då har vi syster Berenice från Paris.

(Denna fransyska var en ung bländande skönhet, också i sari men i förtrollande exotiska färger och mönster, motsatsen till Mariannes, och dessutom rikt utrustad med smycken. Hon var som en indisk prinsessa. Hon var tydligen indiernes dam.)

Berenice Med all respekt för vad ni står för och era värderingar, mina bröder, men kristendomen har spelat ut sin roll. Den behövs inte mer, åtminstone inte som religion, då

den i vår tid har genomskådats som den bluff den är. Den gör fortfarande nytta som bålverk mot islam och som social verksamhet, den behövs verkligen när det ena efter det andra landets välfärdssystem börjar klicka, som social hjälporganisation kan de kristna kyrkorna verkligen göra förtjänstfulla insatser världen över vid svält- och översvänningskatastrofer, men som dogmatik och irrlära etablerad genom hjärntvätt och skräckpropaganda – något helvete har aldrig funnits, om det inte alltid varit här på jorden – är kristendomen död. Dess vidskepelse, övertro och blinda fanatism hör lika mycket hemma i den mörkaste medeltiden som islam, som fungerar precis på samma sätt, genom trälbinding med hjärntvätt som medel och falsk propaganda för etablerade lögnare som bara hittats på för att hålla massorna i schack. Inför världens problem med främst dess överbefolkning – Guds ord till Adam i lustgården att fortplanta sig in absurdum och härska över naturen – framstår som en skrattretande absurditet idag, då människan misslyckats totalt i sitt skötande av naturen. Hon gavs naturen som en trädgård att värna om, och vad har hon gjort? Förgiftat hela naturen, fyllt världshaven med skräp, gjort regnen och världshaven sura med sina industriutsläpp i atmosfär och vatten, utrotat djurarter och fört ett ständigt större antal arter till risk för utrotning, kort sagt, hon har misslyckats totalt och gjort bankrutt som livsduglig varelse. Professor James Lovelock förkunnar att människan borde reduceras till 500 miljoner eller till en fjortondel eller 7% av vad hon är idag i antal, och jag håller med honom. Om vi inte själva stoppar befolkningsexplosionen och vänder den neråt kommer naturen att göra det med hårdare medel. Vi har ingen chans mot naturen. När vi nu misslyckats med att umgås med henne på rätt sätt och står med ett katastrofalt deficit kan vi inte ha något annat än överväldigande katastrofer att vänta. Där hjälper ingen kristendom längre, när naturen ställer oss till svars.

Henrik Vad vill du ha i stället för kristendomen?

Berenice Rationalism. Panteism. Tillbaka till naturen. Återupprätta de gamla europeiska naturreligionerna, den grekiska och den nordiska mytologin och druidismen. Kristendomen gjorde allt för att utrota dem med våld. Det är dags att de äntligen får komma till sin rätt igen med sin högre tolerans och större fromhet mot allt liv och naturen.

Harish Jag instämmer med Berenice. Om något avlägsnat människan från naturen är det kristendomen, där den judiska grunden från början satt människan över naturen, vilket gjort den monoteistiska människan så övermodig, att hon tagit sig rätten att försöka bemästra och manipulera naturen, vilket måste hämna sig. Om naturen nu hämnas och sveper bort stora delar av mänskligheten är det främst de monoteistiska religionernas fel genom sin uppmuntran till storhetsvansinne och diktatorisk dogmatik utom materialismen och den mänskliga girigheten.

ordf. Ingen replik? (*Ingen replik.*) Då går ordet till Boris.

Boris (ryss) Som representant för världens största land är jag pinsamt medveten om hur vi har gått i täten för den mänskliga våldtäkten på moder jord. Sovjetunionen var ett enda stort misstag och fiasko från början till slut, och när dess misshushållning äntligen tog slut efter 70 år uppvisade summan av dess misstag en enda oformlig industriell miljöförstöring från Kaliningrad till Vladivostok. Under Lenin och Stalin var Ryssland ett öppet sår under oupphörlig förblödning, som tyvärr de styrande herrarna var ansvariga för och såg till att forsade, om de inte rentav uppmuntrade och bidrog till det öppna sårets blodflöde och

infektion. Vi har inte sluppit problemen med att Sovjetunionen upphörde. Vi slipper dem aldrig. Under Jeltsin försökte vi faktiskt gå till rätta med dem, men ganska snart föredrog han att supa sig full och glömma dem, och under Putin har vi delvis återgått till den gamla ryska praxisen att hålla staten i styr genom lögn och Potemkinkulisser. Kina har gått samma fatala väg som Ryssland in i den totala diktaturens självdestruktivitet och har ännu värre problem att möta när partiet äntligen faller än vad Ryssland hade, då Kina har fem gånger större folkmängd och där miljöförstöringen gått mycket mera skenande och härjande fram. I många kinesiska storstäder kan man aldrig mera se solen för bara kronisk smog. Så illa var det aldrig ens i Ryssland.

Problemet är att vi kan inte lösa våra egna problem. Naturen måste lösa dem för oss. Vi har skapat resistent bakterier, som årligen blir mer resistent och skördar mer och mer offer, tuberkulosen har den vägen kommit tillbaka, malaria är på frammarsch globalt, och vi har aldrig kunnat lösa problemet Aids, som är här för att stanna. Den officiella statistiken är inte att lita på då mörkertalet alltid förblir ett mörkertal. I Ryssland började redan under Sovjettiden befolkningsstatistiken sjunka, och den har senare börjat sjunka även i Japan. Fler dör än föds, i Ryssland sjunker medelåldern genom förgiftning och alkoholism, medan det är aktningsvärt att i Japan fler dör än föds fastän medelåldern stiger. På denna punkt kanske ändå Ryssland och Japan kan tjäna som föregångsexempel för världen.

Jag är dess värre övertygad pessimist. Detta skall vara en framtidskonferens, men jag tror inte mänskligheten har någon framtid. Hon har misskött sig och sparat ur alltför definitivt i ett skenande som fortsätter trots ursparningen. Naturen får lösa våra problem åt oss, som vi själva har skapat och som har vuxit oss över huvudet och som vi drunknar i genom vår egen förskyllan. Och det finns antydningar om att detta inte är något nytt.

Vår egen Helena Blavatsky hävdar i sin teosofiska lära att det före syndafloden och före Atlantis fanns andra civilisationer som även de gick under genom naturkatastrofer eller egen förskyllan. Hon daterar de äldsta till för hundratusentals år sedan. Den så kallade syndafloden brukar dateras till ungefär fem tusen år före vår tideräkning, dess historia verkar trolig genom att den förekommer i ett antal kulturers äldsta annaler, medan dessa annaler har det gemensamt, att de ingenting säger och troligen ingenting vet om vad som var före syndafloden. Det kanske var en civilisation som vår. Vi kanske försvinner på samma sätt genom att med vår misshushållning av planeten utlösa oavsiktliga kedjereaktioner av naturkatastrofer som inte lämnar någonting kvar utom en vrakspillra, som Noak och hans ark efter floden.

En joker i leken och oberäknelig faktor kan vara UFO-fenomenen. Mycket tyder på att vi är bevakade av missionärer från högre civilisationer någon annanstans i rymden, som med oro följer med vad vi håller på med. Efter utlösningen av den första atombomben har UFO-fenomenens förekomst statistiskt exploderat. Detta är en annan sak vi inte kan hantera och som vi får finna oss i vad den än kan leda till. Tack för ordet.”

Det var den sista talaren. Han var tydlig ufolg och väl insatt i vad han endast vagt presenterade av vad som måste vara ett oöverskådligt material av överväldigande globala problem med ingen annan lösning i sikte än försynens opersonliga godtycke.

Ordet släpptes fritt, och det blev allmänna diskussioner. De flesta var ganska lågmälda, men alla försökte tala med och utbyta tankar med alla. Teet dracks i ymniga mängder, och

det bars hela tiden in mera frukt. Vi höll på i två timmar till tills de första bröt upp. Det var ryssen och fransyskan. Ganska snart följde de flesta efter.

Till slut var det bara jag, Johannes och Marianne kvar. Det började bli mörkt.

”Stannar ni över natten?” frågade Marianne.

För mig var konferensen inte slut. Den hade bara börjat. Det var väldigt mycket jag ville fortsätta diskutera med Johannes och Marianne, men jag hade betalat för mitt hotellrum och skulle vidare till Leh. Johannes och jag diskuterade om han skulle komma med. Det var inte uteslutet. Vi beslöt att fortsätta diskutera saken medan vi gick därifrån. Marianne skulle vara kvar i Manali ännu i morgon.

”Hur lyckades ni samla dessa fantastiska människor under samma tak och till samma tidpunkt?” frågade jag honom.

”Det var rena lyckträffen. De råkade alla befinna sig här i Manali just nu, Marianne kände de flesta, men jag kunde också bidra med några. Ibland uppstår det gynnsamma tillfällen som det gäller att ta vara på. Marianne lyckades till fullo och högst beundransvärt.”

Vi skildes för kvällen, men jag behövde röra på mig och gick ännu ner till the *Tibetan Kitchen* för en sista kopp söngfösarte. Café Momo hade ju tyvärr upphört, det gamla huset hade rivits och där byggdes nu ett nytt, men på försök gick jag runt hörnet för att se om kanske Café Momo hittat en annan lokal. Och mycket riktigt! Där låg det i ett gammalt ruckel ett stycke ner till vänster om det lamaistiska templet. Återseendet var kärt. Min Manali-séjour kändes krönt med en lättnadens seger.

del 7: *Fel buss*

Johannes bestämde sig för att avstå från att komma till Leh med mig men uteslöt inte möjligheten att komma senare. Jag lovade hålla honom underrättad om hur jag rörde mig.

Min gode värdshusvärd kom med en besk medicin när han presenterade min räkning: hyran hade gått upp med en tredjedel. Han förklarade det med att alla hotell i hela Indien fått ökade kostnader för att alls kunna hålla någon personal. Den fatala ökningen var en tredjedel. Det betydde, att under mina tio år i *Greenland Guest House* i Manali hade hyran ökat med 300%.

Det hade regnat hårt under natten, vilket man visste vad det betydde: Rohtang skulle bli en utmaning. Det skulle bli skönt att lämna det dystra molniga vädret i Manali, som jag inte sett annat än i Indien hittills, om det gick.

Min buss skulle gå klockan 8. Raja uppenbarade sig vid busstationen och lyckades klämma in mig i en tidigare buss. Jag var motvillig, ty det fanns ingen plats i bussen, men bussen satte av, och jag var med. Jag fick åtminstone sitta på golvet.

Det var närmast ingången med trappan. Så man blev hela tiden påtrampad, då bussen hela tiden fylldes med mera folk. Ingen steg av, men fler klev på hela tiden. Jag började tröttna på sådant men fortsatte uppfordra ytterligare resurser tålamod.

Men vädret blev sämre och alltmera hotfullt. När vi kom till Marhi näst högst upp mot Rohtang fick man äntligen sitta av och lyfta på den mörbultade baken. 15 minuters rast hette det, men dessa 15 minuter tog aldrig slut.

De växte till en timme, och då fick man genom att enträget fråga veta, att bussen råkat ut för tekniska problem. Vi måste byta buss.

Den överfulla bussens fullkomliga folkmängd måste alltså evakueras till en annan buss som redan var full. Samtidigt började det regna. Detta såg inte bra ut.

Lyckligtvis hade dock flera lokala passagerare tydligen bestämt sig för att fixa annan transport vidare, då dessa försvann, och den nya bussen bara fylldes så att folk fick nöja sig med ståplatser. Till min omåttliga förvåning fick jag en förmånlig sittplats ganska långt fram. Två österrikare som hamnat längst bak från början blev avundsjuka på mig. De hade från början från starten i Manali tvingats stå i den bakre ingången men till nöds senare fått sittplatser längst bak, de så kallade "flygande platserna" i en Himalayabuss, som esomoftast överraskar passagerarna med att slunga dem i taket.

Dock var vädret minsann ingen höjdare. Regnet tilltog, och tjockan blev ogenomtränglig. Ju högre upp vi kom, desto tjockare blev vägens gytjevälling, och desto mera hopade sig problemen i form av truckköer, som fastnat i modden. Vi fick hanka oss fram tio meter åt gången med pauser på en kvart för varje etapp. Dit gick hela dagen.

Jag har aldrig upplevat en gytjtigare övergång av Rohtang, men det var ett mirakel att vi över huvud taget kom över. Det såg så illa ut ibland, fast mellan hopgyttrade köer av truckar både framtill och baktill, att flera såg det som en oundviklighet att nödgas tillbringa natten i bussen i regnet på Rohtang. Men till slut kom vi över, och på andra sidan denna "*great divide*" öppnade sig himlen som vanligt, och allt blev klart.

Vi kom fram till Keylong klockan 7 i skymningen efter 11 timmars färd på 115 kilometer. Det slog alla rekord.

Mina österrikare frågade mig var man kunde tillbringa natten. Jag hade inte övernattat hos mina tibetanska bröder på '*Tashi Delek*' på tre år men hoppades de fanns kvar.

Stället fanns kvar, samma hårda sängar i samma primitiva sovsal som vanligt, och damerna på stället lovade försöka fixa fram bröderna. Man var åter förankrad i gamla Keylong-traditioner.

Den ena brodern dök upp lagom till middagen. Den andra var sysselsatt med att organisera en liten festival, som skulle gå av stapeln nästa dag. Jag inbjöds att delta. Tyvärr hade jag redan köpt bussbiljett klockan 5 till Leh.

Men det var ett härligt återseende med alla dessa lokala talanger i Keylong. Stämningen var oförändrad sedan första gången jag kom hit för 10 år sedan, och stilen var den samma. Det var bara att njuta och känna sig hemma.

Även här hade priset gått upp från 100 till 150 för en lös säng för natten, men min tibetanska broder lät mig passera för det gamla priset – och österrikaren också, för att de skall vara glada

del 8: *Lycklig resa*

Det saknades inte underhållning under natten. En av de andra gästerna var en något bedagad amerikanska som levde i Nagar och verkade ganska välrokt. Hon klagade på allt. När en annan midnattsgäst började sängroka (vi var ungefär 16 gäster i samma rum på hårda sängar) fällde hon genast en ryslig kommentar om någon "*fucking idiot*". Utanför

bullrade det oavbrutet av en bred meny av dunka-dunk-bilar, bussar, truckar och andra gnisslande fordon, då det var den lokala huvudgatan. När cigarettkillen tände sin andra cigarett och fortsatte röka i sängen vaknade den äldre österrikaren och sade strängt till honom att släcka cigaretten. Han ville inte ha eldsvåda i sovsalen. Vem ville ha det? Risker var naturligtvis liten att sängrökaren skulle vara så ansvarslös, men det var festivalkväll, och allt material i salen var eldfångt, så sängrökaren fick släcka sin andra cigarett men bad inte om ursäkt. Den bitska amerikanskan tackade österrikaren.

Det fanns även skrikande småbarn i salen som vaknade till och började gråta ibland, men deras moder var hårdhänt, så de var svåra att få tyst på. Det var dessutom god akustik och eko i salen, så det var omöjligt att lokalisera var barnen egentligen fanns.

Men amerikanskan blev slutligen led vid allt oväsendet utanför. Där förekom tydligen tre lokala påverkade unga herrar som var invecklade i ett outredligt argument. Amerikanskan sov närmast fönstret, så hon måste höra varje ord utan att förstå något. Till slut blev hon rasande och steg upp och bad dessa *motherfuckers* dra åt helvete med andra liknande odiplomatiska uppmaningar. De tre unga männen bad om ursäkt gång på gång medan hon bara fortsatte och slutligen gav sig, men de tre unga männen förblev invecklade i sin diskussion och kunde inte avsluta den. Den var mycket livlig och lät mycket intressant, men den stackars amerikanskan hade fått nog. Efter en halvtimme steg hon upp igen och återupptog den råbarkade utskällningen utan nyanser. De tre unga männen bad igen så *absolutely* om ursäkt, hon gick till sängs igen, – och de tre männen fortsatte. Jag tror inte hon reste sig en tredje gång. Dunka-dunk-bilarna och truckarna höll också på. Jag somnade ifrån det och sov gott hela natten.

Till min stora förvåning fungerade min väckarklocka, så jag kunde stiga upp i god tid för min buss klockan 5 och ta det lugnt. Det regnade, och vädret verkade allmänt hotfullt och var dessutom kallt.

I bussen infann sig två unga kända italienare från Carrara och Florens, den ene tungt biffig och den andra mager, som Helan och Halvan, men båda var långa. En tredje passagerare av vår sort var en ung venezolanska, som liten och späd ändå vågade resa på egen hand. Hon var mycket behagfull. Det blev heller inte många andra lokala passagerare, bussen blev inte mer än halvfull om ens det, så vi fick alla goda platser. Äntligen var förutsättningarna idealiska för att kunna fotografera från båda sidorna av bussen när man ville, medan vädret tyvärr saknades – det småregnade ända upp förbi Baralacha La, det första passet, och det var bittert kallt.

Så småningom tinade man hjälpligt upp, och vid Sarchu såg det redan hoppfullt ut. Framför allt hade vi tur med vår chaufför, som var en god pådrivare. När vi kom fram till Pang var det dags för lunch, och till min utomordentliga förvåning var klockan bara något över 12 – vi hade kört halva vägen på bara drygt sex timmar. Detta verkade för lovande för att man riktigt skulle våga tro på att det var sant.

Det visade sig vid lunchen att italienarna var för första gången i Ladakh, och tyvärr drabbades florentinaren av höjdsjuka – han kunde inte smälta frukosten, som kom upp. De visste inte var de skulle bo i Leh, så jag lovade visa dem mitt värdshus.

Under tiden blev vädret bättre och bättre, och i Pang mådde man redan bra i solen. Resan fortsatte att gå effektivt till, vi kom igenom Changtangöknen före 4 och nådde Upshi

redan halv 5. Det var första gången kanske någonsin som jag skulle nå fram till Lung Snon i dagsljus.

Vi kom fram till Leh 20 minuter i 6, alltså 12 timmar och 20 minuter efter Keylong. Det slog alla rekord. Jag hade aldrig varit med om något liknande. Och detta var en gammaldags skraltig statlig klumpbuss av typen skolbussen skumpa-dumpa. Jämför samma resa med förra årets lyxbuss som tog 17 timmar på sig för samma sträcka i bättre väder. Vi hade ändå haft regn hela morgonen. 2000 hade den bussen kostat, vår hade kostat 655 från Manali.

Jag tog med mig italienarna och venezolanskan till mitt hotell, som tyvärr var fullt. Lung Snon var besatt av grupper, och min värdfamilj hade naturligtvis bara reserverat ett rum för mig. Men det var tidigt på kvällen, och mina vänner skulle lätt hitta ett annat ställe i närheten.

Österrikarna hade jag tagit farväl av tidigt på morgonen. Vi hoppades vi skulle ses igen i Zanskar.

del 9: *I Leh.*

Hemma hos familjen på Lung Snon var det naturligtvis landssorg, men de bar det bra. Pappa Norbu hade gjort sitt bästa och kämpat till slutet, han hade haft hjärtproblem sedan 20 år och opererats flera gånger, men i juni var det kört. Sonen Tonyot kom hem från Amerika, Arizona, och äldste sonen Legdan tog över chefskapet för gästgiveriet och skötte det bra, vilket fullbelagdheten vittnade om vid min ankomst. Men för Amale Dolma var det naturligtvis svårt att nu stå ensam efter ett gott äktenskap på 50 år. Norbu hade varit 70 vid sitt frånfälle.

Även överste Wangdus hade förlorat sin fru. Jag gick upp till honom vid middag, och vi hade en lång angenäm pratstund tillsammans på hans terrass. Förlusten märktes knappast, han verkade ledigare och hade börjat odla skägg, och han verkade klara sig bättre – hon hade varit sjuk i många år. Äktenskapet var barnlöst, men han hade en stor familj, då hans syster, en av Dalai Lamas läkare, hade flera barn och familjen hörde till de mest välbeställda i Leh. Dalai Lama mådde bra. Jag hade precis missat honom, då han varit 26 dagar i Ladakh och lämnat söndagen innan jag kom, alltså för fyra dagar sedan.

Med Skarma gjorde vi upp vilda planer för Zanskar. Det skulle gå en buss kanske på torsdag men ingen visste när, då den skulle gå när den var fullbokad. Jag hade nu inte varit i Zanskar på tre år och tog emot nyheterna därifrån med blandade känslor. Då hade jag vandrat hela vägen från Padum till Phuktar, kanske fyra mil, på två dagar, men numera hade vägen byggts ända fram till Phuktardalen, så att man bara behövde gå den sista biten, så att man kunde göra allt på en dag.

Det var ungefär det samma med Lingshed, det andra icke biltillgängliga klostret i Zanskar, där numera vägen gick ända fram till det första passet både i söder och norr. Det var ändå fortfarande en av de mest otillgängliga platserna i Ladakh, då den sista vandringen från passen både i norr och i söder till klostret tog två dagar.

Överste Wangdus bjöd på soppa och aprikoser med curd, så jag gick väl styrkt därifrån men gick ändå fel, så att jag måste ta en omväg tillbaka. Där stötte jag ihop med mina båda

reskamrater italienarna från den lyckliga bussresan. De hade naturligtvis fått hotellplats uppe i Changspa men verkade må alldeles förträffligt.

De dåliga nyheterna var, att trafiken i Leh förvärrats betydligt nästan till det dubbla, att vägen upp till överste Wangdus numera mer än halvvägs var försedd med fientligt taggtrådsstängsel, och att priserna rasat i höjden. Det var inte bara i Manali. Mitt rum skulle egentligen kosta 400, men min familj var hygglig nog att låta mig hålla det gamla priset 250. När jag först kommit hit 2000 var det 100. Mitt kaffe med chokladbulle hos Gesmo, som kostade 30 senaste år, kostade nu 50. Och så var det överallt. Kronan hade stärkts mot rupien, den stod nu i 7:50 (mot 4 år 1992), men rupien var inflationssjuk. Jag hade gjort rätt i att växla alla mina pengar färdigt i Sverige. För två år sedan hade jag för första gången konstaterat, att det numera var billigare för mig att leva i Sverige än i Indien försörjningsmässigt, men detta läge hade förvärrats. 1998 hade min dagsbudget i Indien varit 250 rupier, men nu var den 700, från 50 kronor till nästan 100. Så den oavvisliga frågan infann sig mera pockande än någonsin: var det verkligen värt besväret att utsätta sig för det indiska stöket, som bara blev värre från år till år, när man hade det mycket lugnare och kunde leva billigare och därtill kunde arbeta bättre hemma? Det var de fria vidderna, med de höga oändligt ståtliga och överväldigande bergen, de oändliga öknarna, de fantastiska vandringsmöjligheterna och det härligt intensiva folket som drog och som man aldrig kunde finna hemma.

Detta var den dag, den 16.8.2012, enligt vilken New Age-rörelsens översteprästinna Shirley McLaine och diverse antika kalendrar enligt Hopi, Maya med mera, skulle vara märkesdagen för en ny astrologisk tidsålder, då en 5000-årig tidscykel denna dag skulle avlösas av en annan. Om det verkligen var så märktes det inte.

När jag följande dag besökte Skarma hade han fixat biljett åt mig. Bussen till Zanskar skulle gå först tidigt lördag morgon klockan 3, så man hade två dagar att döda. Jag hade varit redo att fara genast, men i Indien är det inte mycket man kan göra för att få saker gjorda i sitt eget tempo om man inte har mycket pengar.

Pengar är den trista nyheten i Indien. Girigheten har gripit omkring sig i takt med det stigande välståndet och uppkomsten av en fasaväckande välbärgad medelklass, som avancerat till turister och nu förstör hela Indien med att skräpa ner vart de kommer och få priserna att höjas. När jag gick upp till fortet Lhamo Lhatso under dagens hetaste timme hoppades jag att ingen vakt skulle bry sig om att klämma pilgrimer på pengar, men lika fullt låg där i skuggan en vakt vid ingången och krävde biljettinträde. Det lär bara vara två kloster kvar i Ladakh som inte kräver biljettinträde. Att behöva betala inträde för att gå in i ett religiöst tempel känns som en profanering. Naturligtvis gick jag inte in då jag varit där inne förut, men de ideliga besökare som gör sig besväret att klättra upp dit under dagens hetaste timmar borde belönas för sin tapperhet och inte krävas på pengar.

Nere vid moskén pågick ett möte. Halva bazargatan var ockuperad av muslimer som deltog, trafiken var stoppad, och ingen fick passera. Uppifrån Lhamo Lhatso kunde man höra den aggressiva högtalarrösten som predikade. Det lät precis som diktatorn Hynkels masstal i Chaplins film "Diktatorn", samma tonfall, samma röst, samma obegripliga ursinniga retorik och till och med samma läten. Det var nästan komiskt.

Denna högtalarpredikan inför de lokala islammassorna följdes av en demonstration, som faktiskt leddes av kvinnor följda av skolbarn. Det var plakat på arabiska, och det var omöjligt att förstå vad som aggressivt skanderades, men så plötsligt dök Irans flagga fram. Jag frågade min värdinna på Tibetan Kitchen vad det handlade om. "Boycott Israel," sade hon. Det var alltså en antiisraelisk demonstration där muslimerna i Indien krävde att Indien skulle bojkotta Israel.

Mitt intryck av den iranska aggressiva propagandakampanjen mot Israel, världens största hatkampanj, är att de vill avleda uppmärksamheten från Irans inre problem och störande demokratirörelser med att hetsa upp folket mot en yttre fiende, som diktaturer alltid gör för att rädda sitt ansikte. Det har aldrig gått.

del 10: *I Leh (forts.)*

Plötsligt presenterades jag med en rumskamrat, en ung amerikan från Louisiana som aldrig varit i Ladakh förut. Vi hade gott utbyte av varandra utom att vi dessutom sänkte hyran för varandra. Han läste en intressant bok om själen, "Nature and the Human Soul" av en viss Bill Plotkin, tydligen en gedigen aktivist inom både ekologi och psykologi. I min tur kunde jag för honom rekommendera de faktiskt besläktade "Bury my Heart at Wounded Knee" av Dee Brown (inte Dan Brown), en nu femtioårig klassiker, och Mark Vonneguts virtuosa "The Eden Express".

Under min promenad igår upp till överste Wangdus och min vilsegång med omväg på vägen tillbaka hade jag överansträngt vänstra vadmuskeln så pass betänkligt, att det inte var mycket jag kunde gå mera. Jag var helt enkelt tvungen att ta det lugnt.

Kvällen delade jag med Marianne, min nya stora bekantskap här för i år, som bor större delen av året i Nepal nära Kathmandu. Äntligen fick jag komma henne något närmare. Hon är både fransk och brittisk med italienskt påbrå dessutom och har samma förkärlek för Darjeeling som jag. Vi delar samma passion för restaurangen Kunga där, och i Nepal arbetar hon enbart med olika NGOs i humanitär riktning. Vi kommer framdeles att hålla noggrann kontakt på facebook.

Även min sista kväll före Zanskar tillbringade vi tillsammans. Hon berättade närmare om sitt engagemang i WWF och särskilt i snöleopardernas situation. De har det bättre än tigrarna, de är ungefär 5000 i hela världen, och på sistone har de till och med ökat, medan hela Indiens halva tigerbestånd är begränsat till dess enda riktiga nationalpark som fungerar, Corbettparken. Vi var helt överens om att alla naturliga populationer inom flora och fauna nödvändigt måste öka medan mänskligheten helt enkelt måste vara så god och börja minska – eller tvingas därtill av naturen.

Hemma fick jag veta att min kära väninna Karin från Holland också hade kommit i år men liksom mina italienska vänner inte fått plats i härbärgets och därför fått bo annanstans. Därför hade jag inte sett henne, men hon skulle stanna in i september.

Suzie med sina munkar var som bäst i Zanskar i Mune, så det var möjligt att jag kunde få träffa henne där. Catherine från Lyon var på väg tillbaka från Zanskar, så henne skulle jag missa – hon skulle bara stanna några dagar ytterligare i Leh.

Helena skulle inte komma i år. Hon var inte riktigt frisk, åldern började ta ut sin rätt, men hon planerade komma nästa år, fortfarande Ladakhs ledande eldsjäl, Helena Norberg-Hodge, som fått det alternativa nobelpriset för sina ekologiska insatser. Hon hade kommit till Ladakh 1974 när det först öppnades för utlänningar, genast funnit att det var ett ekologiskt paradiset med sin snillrika naturhushållning främst med vattenekonomi och – fördelning och fått det alternativa nobelpriset 1979 för sina ekologiska insatser. Hon har alltid oförtrutet påpekat människans misshushållning och varnat för de ekologiska katastrofer som måste bli följden, vilket vi ser nu med klimatkrisen, den ökade globala luftfuktigheten, de i frekvens och styrka accelererande naturkatastroferna och så vidare.

Marianne var lycklig över att hon aldrig satt barn till världen. För varje år såg hon med större oro än mot framtiden och dess växande hot med främst översvämningar, som England drabbats mycket av, och ingen människa kan ju göra någonting åt om havet stiger, vilket det redan börjat göra.

del 11: *De vackra flickorna i Kargil*

Min buss skulle avgå 03.00 från busstationen. Så hette det åtminstone, och så stod det på biljetten. När jag kom till busstationen i god tid var allting dött. Intet liv någonstans. Så hörde jag en bildörr någonstans, så jag gick dit och frågade. Ingen visste någonting om någon Zanskarbuss. Hade bussen inställts, eller skulle den komma senare? Omöjligt att veta.

Jag försökte gå omkring litet och leta efter andra livstecken någonstans, men det var hopplöst. Skulle jag gå hem igen, uppge företaget som ett fiasko från början och kräva pengarna tillbaka?

Under mina strövanden där sökte jag bland annat efter någonstans att sitta. Det fanns stenar, men det var inte särskilt bekvämt. Det måste ju finnas soffor, tänkte jag. Och mycket riktigt. Det fanns soffor överallt där de stora bussarna stod, men varenda en var bara ett skelett. Det var en påminnelse om katastrofen för två år sedan. Syndafloden av lermassor hade inte bara svept med sig alla som slaggat där under natten på sofforna utan också varenda brädbit, så att inte en enda soffa mer kunde sittas på: det vara bara nakna stålskelett. Ingen soffa hade ännu restaurerats till sittbart skick.

Då kom en soldat där förbi. Klockan var halv 4. Bussen skulle ha gått för en halvtimme sedan. Jag pekade på min biljett och frågade om han visste något. Han pekade på en död buss bland de andra som stod parkerad där. Det var den.

Klockan 4 kom den första andra passageraren. En kvart senare kom två till. Så småningom började de komma, och bussen blev full och avgick vid den första morgongryningen klockan 5. Mystriet var varför man bett mig inställa mig klockan 3 och angivit denna tid som avgångstid när den var klockan 5.

Det blev trångt i bussen, för som vanligt var Zanskarbussen liten. Det förekom fyra andra utländska medborgare, som måste få sitt pass dagfört i Khaltse. Den ena var en gammal munk kanske från Burma som steg av i Lamayuru. De andra två var ett mycket rart och ungt sydkoreanskt par som visade sig vara bror och syster. Vi beslöt att hålla samman inför eventuella provningar i Kargil. Det visade sig att vi skulle följas åt länge och på resans största äventyr.

I Kargil frågade jag chauffören till råds i övernattningsfrågan. Han var mycket hjälpsam och anvisade mig genast *Hotel Crown*, där de hade en sovsal för 50 rupier natten. Ville man ha täcke och madrass också kostade det 100 rupier extra. Hade jag accepterat det hade jag sluppit en del tråkigheter, men en medpassagerare kom med ett förslag som inte kunde avslås. Han föreslog att vi skulle dela ett rum för 300, vilket skulle ge oss samma kostnad som för sovsalen med madrass och täcke med den skillnaden, att rummet hade en säng. Jag slog till, för vi skulle ju båda vidare med samma buss i morgon.

Problemet var att rummets hänglås hade bara en nyckel. Jag ville gå ut och äta, klockan var bara två, resan till Kargil tog alltså bara nio timmar inklusive två fikapauser, han följde med mig till den tibetanska restaurang jag kände till sedan gammalt, men han ville inte äta. Han ville gå en runda på torget, ringa några telefonsamtal och sedan återvända till hotellet. Då han skulle dit före mig fick han ha nyckeln, och vi skildes.

När jag skulle läsa menyn visade det sig att jag glömt mina glasögon på hotellet. Utan dem var jag hjälplös och kunde inte göra något. Det var bara att bryta upp utan lunch och gå och leta efter min rumskamrat på marknaden.

Naturligtvis var det omöjligt, då hela staden myllrade. Det var bara att återgå till hotellet och vänta på honom där.

Egentligen borde jag ha slutat ge mig ut på vådliga resor 1997, när jag blev ögonhandikappad. Det är ett förfärligt besvär att vara beroende av glasögon, det är alltid något med dem, man får med sig fel glasögon, man glömmer dem och får jaga dem över hela staden, och så vidare. Ännu värre blir det när det uppstår glasögonstrul medan man reser.

Lyckligtvis kom min rumskamrat snart till rätta, så jag kunde hämta mina glasögon och återgå till lunchäventyret.

Den tibetanska restaurangen var inte vad den hade varit. Senast hade jag träffat den tibetanska ägaren här, som inbjudit mig till att stanna hos honom, nu sköttes ruljangsen av ungdomar med dunka-dunk-musik, och restaurangen vimlade av unga vackra damer. Alla var ungdomar. Det hade blivit ett synnerligen stökigt ställe.

När två av de unga damerna började intressera sig för vad jag skrev uppstod en kris. De ville utröna det ordentligt, de fick låna mitt kollegieblock, de gick igenom sida för sida, men allt var ju skrivet på svenska med min mikroskopiska handstil, så de blev inte klokare för det men bara mer intresserade. Detta väckte även andras intresse, och plötsligt var det ett dussin ungdomar, nästan alla unga mycket vackra flickor, som skockades omkring mig för att se varje ord jag skrev, som bara blev mer spännande ju mindre de förstod eller kunde dechiffrera. Till råga på eländet tog kulspetspennan plötsligt slut. Det var bara att bryta upp från stället och överge det åt den stökiga ungdomsmassan. Men en av damerna var vänlig nog att ge mig en ny kulspetspenna i stället för den som falerade.

Jag fann ett annat lugnare ställe, "Las Vegas", där jag också varit förut och tog kaffet där och kunde avsluta kapitlet där.

Hotel Crown kände jag igen från för tolv år sedan, när Srinagarvägen var den enda vägen ut ur Ladakh efter översvämningen och vägbortspolningen år 2000, min första stora och min fortfarande bästa Ladakhresa. Bussresan från Leh via Kargil, Srinagar, Jammu och Pathankot till Dharamsala hade varit rena kapplöpningsgatloppet, då det gällde att hinna med den sista bussen. I Kargil hade jag och ett festligt sällskap italienare haft en festbankett på hotellet,

men nu var både restaurangen och bankettsalen borta. Det var den senare som omgjorts till sovsal. Resan till Dharamsala från Leh hade tagit 56 timmar, och det var bussbytet i Srinagar som var det kritiska, ty där kom man nätt och jämnt med den sista bussen för dagen.

Också tidigare hade det slagit mig hur vackra damerna i Kargil var. Man såg ingen *burkha* eller heltäckande slöja någonstans, damerna behärskade gatubilden mer än männen, och alla var de vackra med nästan exempellöst vackra kläder.

Emellertid hade man tydligen kommit till Kargil på fel dag. Det fanns tesjapp överallt, men inte ett enda kunde servera en kopp te. På den tibetanska restaurangen kunde de inte heller servera te eller kaffe fastän det stod på menyn, medan *Las Vegas* dock tillhandahöll mig kaffe för undantagets skull. Det var nämligen den sista dagen för *ramadan*, den stora ätdagen, då alla fick äta hur mycket de ville men ingen fick dricka, ej heller buddhister eller kristna och inte ens på en tibetansk restaurang. Man kunde inte låta bli att göra sig skyldig till den reflektionen, att en religions förbud mot inmundigande av te eller kaffe knappast höjer den religionens status.

del 12: Förvirring i Padum.

Det oerhört glädjande med Zanskar var att det var nästan helt oförändrat sedan min senaste visit för tre år sedan. Naturligtvis hade priserna gått upp som över hela Indien, men den enda radikala förändringen var digital. Padum i hjärtat av ett av världens mest otillgängliga bergsländer hade ett snabbt fungerande internet, och det fanns flera cybercaféer.

Resan gick smärtfritt och var som vanligt på Zanskarbussen rena folkfesten. Jag hade sällskap av fyra andra västerlänningar, mitt betagande koreanska syskonpar och ett nytt ungt par från Polen, Mikael och Sofia. Alla fem var vi inställda på att besöka den berömda Rimpohegrottan vid Dzhongkhul.

Dessutom förekom det på bussen tio munkar från Sikkim. Jag hamnade bredvid en av dem, och vi hade ivriga diskussioner om Lama Yonda och Rumteksituationen – de var från Rumtek. Även de skulle så småningom till Dzhongkhul.

Vi nådde Padum klockan 4 efter 13 timmars resa för de 25 milen. Det märktes tydligt hur glaciärerna hade minskat på vägen sedan senast.

Även i Padum härjade det förfärliga Ramadanavslutningstraumat. Alla hotell var fulla, och det fanns ingen plats för oss i mitt vanliga Tourist Bungalow. För att gå på jakt efter någonstans att sova lämnade jag mitt bagage hos en vänlig indier.

Vi hade inte ätit på hela dagen, så en sen lunch blev det viktigaste, som intogs på Chamling-Kailash. Hotelljakten gav inget resultat, hotellen var fulla, eller ingen var hemma, eller det krävdes 1000 rupier för ett enkelrum.

När vi kommit till Padum hade vi mött en ung ungrare vid bussen som frågat när den skulle fara vidare. Den skulle fara tillbaka till Leh den 23-e, vilket passade oss perfekt, men inte ungraren, som ville fara i morgon. Han tillhörde den ungerska restaureringsgruppen som arbetat i Zangla redan för tre år sedan, och jag frågade honom om jag till nöds fick tillbringa natten i hans rum, då jag trodde han var ensam. För honom gick det bra, men han måste fråga de andra i gruppen.

När jag fick träffa honom igen visade det sig att min indiske vän farit iväg med mitt bagage när jag inte kommit och hämtat det. Han skulle vara tre timmar borta i Karsha och komma tillbaka klockan 11. Detta komplicerade situationen.

Det visade sig att min ungerske vän delade rum med chefen för gruppen, som var en äldre man och inte ville höra talas om en extra nattgäst. Han kände mig inte, de skulle bryta upp halv 4 på morgonen och då återlämna nycklarna, kort sagt, det gick inte. Efter mycket diskuterande föreslog jag att jag skulle följa med dem och återlämna nycklarna, och då gick det. Först när det problemet var löst vågade jag berättade om indiern som farit iväg med mitt bagage.

Ändå var det ljuvligt att vara tillbaka i Zanskar, "*das Land der reinen Seelen*", och med Mikael och koreanerna planerade vi för morgondagen. Det hade varit en lycklig resa, och alla komplikationer kunde lösas trots allt.

Jag sökte min vän med mitt bagage ideligen, och i god tid före elva satte jag mig ner utanför hans fönster och väntade. Han kom inte. Några trevliga bengaleser från Calcutta var där. De hade vandrat hela vägen från Manali över Ganglapasset på 5500 meter under ett antal dagar men verkade hur pigga som helst. De skulle fara vidare till Kargil klockan 4 samma tid som ungrarna. Klockan blev 11.40. Min vän hade inte kommit. Jag var uttröttad efter två nätter med uppstigning 02.30, så jag gav upp och fick alltså tillbringa natten i en stol hos ungrarna.

Min unge vän Szombor var dock mycket förbindlig och gjorde allt han kunde för att underlätta min situation. Vi hade ett långt samtal tillsammans viskandes medan den gamle mannen sov, mest om musik, som var det han saknade mest i sitt liv. Hans favoritmusik var spansk flamenco, då han hade levt och älskat i Spanien.

Klockan 4 var det dags för ungrarna att resa. Komplikationerna var därmed inte över. Jag kunde dock se att min vän med bagaget var tillbaka, men jag ville inte störa hans goda sömn. Jag menade att det inte gick an före klockan 7, då jag inte ytterligare ville riskera hans besvär. Men den gamle ungraren insisterade på att jag tog med mig mina saker när de lämnade, som om han ville göra allt för att hindra mig från att få deras rum. Vi skulle ha återlämnat nyckeln tillsammans, men även detta drog han sig för, medan jag väntade i ovisshet. Till slut kom Szombor och berättade att damen i deras sällskap hade lämnat sitt rum olåst. Jag kunde tillbringa resten av natten där, och hänglåset skulle finnas i rummet. Jag och Szombor bjöd farväl, och vi lovade hålla kontakten på nätet.

Inget lås fanns i rummet, men jag kunde åtminstone vila, även om det utan bagage och utan lås var omöjligt att sova.

Klockan 7 gick jag till min vän med bagaget. Han öppnade efter tre knackningar och var mycket ledsen. I sin bil med mitt bagage på väg till Karsha hade han sökt efter mig i hela Padum, liksom jag sökt efter honom. Slutet gott allting gott. Jag fick äntligen mina toalettsaker, mina vitaminer och min *Jägermeister*.

Sedan gällde det att fixa rummet. Den 16-åriga pojken på stället fixade allting genast, inskrivning med pass, nyckel med lås och förskottsbetalning. Alla komplikationer hade lösts.

Därefter gick jag till min gamle vän föreståndaren för Uttaranchal. Han kände igen mig, och jag fick äntligen mig en ordentlig frukost, den första på tre dagar.

Det bör dock noteras, att hela denna härva av komplikationer enbart berodde på Ramadanfinalens firande, som gjorde att alla hotell i staden var fulla. Det var naturligtvis orättvist att den muslimska situationens krav skulle drabba icke-muslimer.

Nästa prövning: Dzhongkhul.

del 13: *Padumpiruetter*

När jag träffade Mikael på morgonen kom vi överens om att satsa på Dzhongkhul. Jag hade varit en idiot som inte tagit chansen och hoppat av bussen på rätt ställe på vägen ner, men de andra ville etablera sig i Padum först. Att ta sig till Dzhongkhul visade sig inte vara så lätt som vi alla trott.

Min värd på Uttaranchal berättade att det gick en buss till Phey i närheten klockan 4, så att man måste stanna i klostret över natten. Min förfrågan om jeepmöjlighet gav ett pris på 3300 rupier, 600 per person. Det var uteslutet.

Då vi inte kunde ta bussen förrän sent på eftermiddagen ville jag gå av och an till Karsha. Mikael och Sofia ville hänga på liksom även ett roligt äldre par från Hongkong, som vi träffat redan i Kargil. På fem man hand gick vi iväg, men då de två andra männen hela tiden måste vänta på sina kvinnor kom jag snart långt ifrån dem. Karsha var sig likt i sitt oförlikneliga panoramaläge, det bästa i Zanskar. På väg ner träffade jag kinesen sittande väntande på sin fru. De hade i alla fall kommit så långt. Det polska paret var spårlöst försvunnet. De hade inte sett dem.

Tillbaka i Padum fick jag veta att det inte alls gick någon buss norrut denna dag. Vi var hänvisade till jeep, men det koreanska paret hade fått tag på en för bara 2000, som även skulle köra oss ner nästa dag. Alltså inväntade vi Mikael och Sofia, som fortfarande var borta.

Men de kom till rätta. De hade träffat kineserna i Karsha, och nu ville också kineserna komma med till Dzhongkhul. Det skulle bli sju i bilen för bara 300 per person. Det verkade lovande, om det gick.

På morgonen hade jag förlorat mina glasögon någonstans. Jag var säker på att det var på kaféet där jag hade suttit med Mikael, när jag senast använt dem, men där hittades ingenting. Jag vände upp och ner på allt i mitt rum, men de fanns ingenstans. Det var den totala katastrofen. Utan glasögon var jag värdelös. Jag försökte på nytt på kaféet, kocken tillkallades och köket genomsöktes, men utan resultat.

Till slut kom Mikael till mitt rum med deras bagage. Jag berättade för honom om den stora olyckan och var beredd att dra med honom till kaféet som vittne. "Vad är det som ligger där?" frågade han och pekade på madrassyget. Det var glasögonen. De var så perfekt kamouflerade mot tyget att jag varken kunnat se dem utan eller med reservglasögon. Än en gång blev man påmind om hur sårbar man var med sitt ögonhandikapp och hur viktigt det var att alltid kontrollera vad man hade och inte hade med sig.

På Chamling satt det ett italienskt par. De hade beställt den spaghetti som stod på menyn och väntat i två timmar. Kyparen förklarade enträget att den måste kokas först. Det var inte Buitoni. Till slut gav de upp. Damen gick ut, och hennes äldre kavaljer tänkte följa efter, när spaghetten plötsligt var klar efter två timmar. Den kunde ätas.

När Mikael sökte ett värdshus fann han ett ställe som hette "*Kailas Hotel Restaurant and Bar*". Han frågade om det fanns rum, och visst fanns det rum. "Hur mycket kostar det?" frågade Mikael. Det kostade 400 rupier. "Får jag se?" frågade Mikael. Värden tog fram en flaska och sade: "Here is your rum."

Han berättade också om sin resa som liftare till Vladivostok från Polen. Det hade tagit 45 dagar. "I början var det intressant, man träffade nya människor, men det var bra att vi var två, för efter den första veckan började det upprepa sig. Efter varje 300 kilometer fanns det en restaurang med en bar, och där träffade man alltid samma folk. Vi liftade mest med lastbilschaufförer, och de ställde alltid samma frågor, varifrån vi kom och vart vi var på väg. Efter Ural blev också landskapet bara en ständig upprepning. Bara platt och skog vecka efter vecka. Det inträffade aldrig någon förändring, aldrig nya frågor, aldrig omväxlande människor, bara upprepad monotoni hela vägen i fyrtiofem dagar, så det var tur att vi var två."

Till slut lyckades vi komma till rätta alla igen, och koreanerna hade fått fram bilen med chaufför. Han verkade mycket trevlig men talade dålig engelska. Vi var alltså en intressant grupp om ett sydkoreanskt par, ett äldre par från Hongkong, ett polskt par och så jag. Kineserna och jag var över 60, medan alla de andra fyra var under 30.

Molnen var ganska hotfulla, och det uppstod den vanliga eftermiddagssandstormen med en handfull regndroppar, men vi körde hastigt iväg.

Efter halva vägen ungefär gjorde chauffören plötsligt en tvär gir och körde över en bro över floden för att fortsätta i motsatt riktning på andra sidan. Något verkade fel, men ingen sade något. Vägen var bra, och det gick ständigt uppåt, så det var möjligt att chauffören visste bättre än vi – ingen av oss hade ju varit i Dzhongkhul förut. När chauffören omsider stannade för att kolla ett bakhjul frågade jag Mikael bakom mig: "Har du någon aning om vart vi är på väg?" Det hade han inte. Även han hade för sig att vi borde ha fortsatt norrut på den andra stranden. Ingen av de andra förstod kursändringen heller. Så när chauffören kom tillbaka frågade jag honom vart vi var på väg. "Zombao," sade han, "Guru Rimpoches heliga grotta, som koreanerna önskat." Det hade uppstått ett missförstånd. "Dzhongkhul" och "Zombao" låter ganska lika på ladakhiska, och han hade missuppfattat destinationen. Det var bara att vända och köra tillbaka igen.

Det visade sig senare att Guru Rimpoches heliga grotta och Naroda Rimpoches heliga grotta vid Dzhongkhul var två helt olika saker. Guru Rimpoches heliga grotta låg mycket riktigt vid Zombao men var utan kloster, och det var två kilometers vandring upp för berget till grottan från Zombao. Det var denna heliga grotta koreanerna önskat besöka och meditera i, men när vi väl kom fram till Dzhongkhul var det för sent att även besöka den andra heliga grottan. Jag föreslog att vi skulle ta den på vägen tillbaka följande dag, men chauffören avrådde på grund av de två timmarnas extra vandring uppför. Ingen annan utom koreanerna var heller intresserade av den heliga grottan.

del 14: *Dzhongkhul*.

Det bor 27 munkar i klostret Dzhongkhul av vilka vi såg ungefär 8, av vilka de flesta var minderåriga barn. Naroda Rinpoche bodde tydligen här på 1400-talet och var helig och gav

anledning till klostret. Det påminner mycket om Phuktar men är betydligt mindre och framför allt mindre turistiskt. Det är därför mera övertygande och ursprungligt och betydligt mera inspirerande genom den vilda terrängen, det storslagna landskapet med snöiga skyhöga bergstoppar och vattenfall och den genuina fromhet som besjälar denna meditationsplats. Själva den heliges grotta kommer man till genom klostret, men man kan gå betydligt högre upp till andra grottor och enskilda kapell.

Vi fick bo på nåder i två rum mellan klostret och munkbostäderna, då vi inte hade något tält, men vi trakterades dessutom med både middag och frukost dagen därpå. För första gången sov man riktigt gott i Ladakh under denna resa. Tre nätter i rad hade varit fruktansvärda med uppstigning 02.30 eller utan säng, som den senaste natten, men här sov man på en madrass på golvet tillsammans med fyra andra utan att någon snarkade. Alla sov ut ordentligt.

Naturligtvis var det koreanska paret besvikna för att de inte fick komma till Guru Rinpoches grotta, som hade varit avsikten och meningen med hela deras resa. På återvägen pekade chauffören ut den för oss på andra sidan floden. Det var en mycket brant stig mycket högt upp, och längst där uppe var det ett mycket litet hus. Sedan gick det en ännu brantare stig ännu högre upp till grottan, som inte syntes. Det enda som syntes var hur omöjligt det var att ta sig dit.

Då chauffören bara instruerats att föra oss dit och inte alls till Dzhongkhul blev detta en extra resa för honom som vi fick betala för. Koreanerna tog skulden till misstaget på sig, och

vi andra behövde bara betala 100 rupier extra. Det var det minsann värt, ty det var så mycket vi hade lärt oss av munkarna på bara detta knappa dygn. De lever ett fullständigt rent liv så nära naturen att det knappast går att komma närmare inpå den, och den mat de bjöd på var den godaste under resan hittills, fastän middagen bara var ris och linser och frukosten en sorts stuvning av den vanliga munksorten med både grönsaker och en och annan köttbit av får.

Klostret hade aldrig haft så många gäster på en gång förut, rekordet var fem på en gång, så vår lilla exotiska grupp slog alla rekord. Efter återkomsten till Padum flyttade polackerna och kineserna in i mitt härbärge. Det verkade som om alla sex skulle följa med mig på bussen åtminstone till Kargil på lördag morgon.

För de två dagar i Padum som återstod diskuterades planer på Stongday och Zangla, men ingenting var säkert.

Därmed var förvirringen i Padum inte över. Den tog sig ständigt nya uttryck. Klockan 2 måste vi avbryta all internettrafik på grund av ständiga strömavbrott. Två gånger skrev jag ett brev som när det skulle skickas avbröts av strömavbrott och var borta när strömmen kom tillbaka. Avbrottet varade till halv 8, och då var strömmen så svag att ingen dator kunde fungera.

För att summera förvirringen med Dzhongkhulresan: Det var koreanerna som arrangerade jeepen, medan vi andra hela tiden talat om Dzhongkhul. Koreanernas dröm var om en helig grotta som var omöjlig att nå. Förhoppningsvis blev de ändå nöjda med resan. Brodern satt högst upp i klostret i två timmar och mediterade medan han frös i vinden. Även systemen mediterade till maximum. Guru Rinpoches heliga grotta blev en ouppnåelig dröm för dem, men ärligt talat kunde de inte ha fått något bättre än Dzhongkhul.

Min internetvärd berättade, att strömmen var så svag för att den levererades med diesel. Något hade gått på tok med det hydrauliska kraftverk som skulle ha levererat strömmen. Som konsekvens skulle Padum ha ström bara mellan 7 och 10 på kvällen och ingenting för övrigt. Han lovade att reparera sin generator i morgon på morgonen, när vi skulle gå till Mune.

Anledningen var att jag på kvällen stötte ihop med min vän munken Dorje från Mune, som jag inte sett på tre år. Hans fransyska sponsor Suzie var där nu, vilket allt förpliktade till en artighetsvisit.

Jag berättade mina planer för Mikael och Sofia, och de beslöt att hänga på.

Under natten fick jag ett hemligt besök. Det var ungefär vid fyratiden, och det lät precis som om någon smög utanför knutarna. Jag beslöt att vänta och se, det kanske bara var en nattlig vandrare, ett vilset fyllo eller någon som behövde slå en drill, men prasslandet bara fortsatte och tilltog. Till slut måste jag konstatera till min förvåning att det var inne i mitt eget rum. Detta bekräftades när någon gjorde ett kraftigt anfall mot papperskorgen. Det kunde bara vara en mus. Då tände jag ficklampan.

Mycket riktigt. Under min säng såg jag den lilla musen med en rikhaltig fångst av en aprikoskärna. Den var inte större än att den rymdes mellan tummen och pekfingeret när man satte deras spetsar mot varandra och var världens sötaste, med pyttesmå svarta ögon tindrande som små stjärnor och världens tunnaste lilla svans. Jag lät den fortsätta göra nya råder mot papperskorgen och erövra nya aprikoskärnor så länge den ville, men dess

prasslande och nästan oväsen till stök var imponerande för en så liten mus. Man fick naturliga associationer till den klassiska Peter Sellers-filmen "Musen som röt".

del 15: *Artighetsvisiten*

Det blev inte riktigt som vi hade tänkt oss. Ändå var dagen idealisk, och allt började väl. Vi hade frukost på Uttarakhand, mitt odödliga favoritfrukostställe, och Sofia och Mikael bjöd dessutom på en delikat kaka. Sedan gick vi upp mot Mune, 15 kilometer enligt uppgift, bara uppforsbacke.

Fastän det fanns rikligt med moln på himmelen, vilket lovade att trekken skulle bli behaglig, så slumpade det sig så, att inte ett enda moln placerade sig mellan oss och solen. Vi fick inte en enda paus från gassandet under hela vägen. Bara på ett ställe efter Bardan fann vi en lutande klippa som barmhärtigt gav oss vandringens enda respit.

Jag kom fram prick 12 efter tre och en halv timmars vandring, och Mikael och Sofia kom 20 minuter senare efter att ha fått skjuts. Vi bjöds generöst på te av köksmästaren, och jag frågade genast efter Suzie, anledningen till min artighetsvisit. Tyvärr hade hon rest för två dagar sedan tillbaka till Leh, så hon satt nog nu på Lung Snon och fick höra att jag letade efter henne i Zanskar. Den typiska Padum-förvirringen: Lama Dorje hade sagt till mig att hon var i Mune och nog trott på det själv men tyvärr haft fullkomligt fel.

Vi deltog dock i *puijan*, som redan hade börjat, och var med till slutet, varunder vi generöst bjöds på te med bulle och marmelad, smörte och min första *skiu* för i år till lunch, den ladakhiska typiska nationalrätten, alltid lika läcker, här med potatis, grönsaker, nudlar och en och annan insmygd liten bit fårkött. Det var hur furstligt som helst.

Rent allmänt kan man framhålla, att det buddhistiska klosterlivet handlar om en så god gemenskap som möjligt i en så positiv miljö som möjligt. Alla lamakloster är fullständigt bedårande i sin varma trivsel och avancerade estetik. Det enda buddhistiska undantaget jag någonsin upplevat från denna regel var ett Zen-buddhistiskt kloster.

Vi hade ingen anledning att stanna länge, men nu var solen som hetast på dagen, det var fullständigt brännande utomhus, och sandalerna fastnade i den smältande asfalten. Men moln var på väg, så vi vågade ge oss ut klockan 2, just som det kom ett litet svalkande regn.

Det tog snabbt slut, och solen blev obönhörlig igen. För mig uppstod ett annat problem: jag hade fått på mig fel sandaler. I tron att vägen skulle vara stenig och grov, som den varit senast, bara en primitiv grusväg, hade jag tagit på mig mina grövre sandaler, men dessa var inte bra för fötterna. Det visade sig nu att vägen var i stort sett asfalterad hela vägen upp. Jag hade mycket väl kunnat använda mina finare sandaler.

Det gick bra på vägen upp, men ganska snart på vägen ner skavs skinnet på lilltårna sönder, smärtan blev olidlig, och som nödlösning försökte jag fortsätta barfota. Det kändes befriande, men asfalten var brännande, och även om vissa sandsträckor erbjöd någon lisa fanns det ändå små stenar överallt, små vassa stenar som fastnade i fötterna, så att jag ideligen måste befria mig från dessa. Inte var det roligt heller att hela tiden behöva titta ner i marken.

Jag klarade mig ner till Bardan. Där var fötterna nu så ömma, att jag måste åter ta sandalerna till nåder. Jag försökte skydda lilltårna med pappersbitar, och det fungerade, då

sandalerna var så trånga, att pappersbitarna hölls på plats. Därmed var provningarna inte över.

Det märktes att det hade regnat då forsarna plötsligt var mycket stridare och större, så att det var svårt att ta sig över dem. Jag hade precis klarat en när det kom en lastbil med vägarbetare som tog mig ombord. Ombord fanns även Mikael och Sofia. Vi kände oss lyckligt lottade. Då började det regna.

Detta regn urartade snabbt till en störtkur med åska. Vi hann i sista minuten fram till vägarbetarnas läger, där alla störtade in under tältduk i panik.

Det var ingen trevlig regnstorm, då åskan dånade. Jag fann skydd i någon sorts litet lagertält där jag fick sitta ensam och övervintra, och regnstormens ursinniga kraft gav en aning om regnkatastrofen över Ladakh för två år sedan. Lyckligtvis varade den inte så länge. Efter en kvart kunde man gå ut igen och fortsätta vandra i forcerad takt den sista milen till Padum, det småregnade fortfarande, men bakom oss i söder var hela himlen fullständigt massivt svart. Det kunde inte se mera hotfullt ut. Intet spår efter Mikael och Sofia.

Jag nådde mitt rum precis klockan sex – nedvandringen med dess äventyr hade tagit fyra timmar trots den hjälpande skjutsen på två kilometer på vägen. Mina ben och fötter var helt slut, och det var dagens högsta lisa att få sätta de senare i ljuvligt kallt vatten, bättre än balsam. Det var som om de glödde, och det behövdes vatten för att släcka dem.

Mikael och Sofia dök upp senare. De hade fått skjuts hela vägen hem fastän de egentligen inte velat det. Lyckans ostar!

Min hjärtlige beduin från internetstället hade under dagen fått sin generator lagad, så nu fungerade Internet hjälpligt igen hos honom – i en timme. Sedan var det stopp. Jag fick det viktiga brevet som jag saboterats sändningen av två gånger igår äntligen avsänt, men det var ungefär det enda nyttiga jag lyckades åstadkomma. Allt annat saboterades.

Även på Padums societetsställe nummer ett, Kailash-Chowling, mitt stamställe, var strömmen så svag att jag måste använda ficklampa för att kunna skriva detta.

I stort sett handlade mitt Zanskarbesök denna gång nästan bara om att återuppliva gamla kontakter och revir och göra mig hemmastadd igen och känd igen i de närliggande kloster jag brukat frekventera, och om man bara ser Zanskaräventyret ur denna vinkel så hade det varit enbart och fullständigt framgångsrikt.

del 16: *Avskedsvisiten*

Mikael berättade om sina upplevelser under sitt liftande i Centralasien. I Kalmuckien (Kalmychia) hade han råkat ut för en spökstad där det dock fanns ett hypermodernt buddhistiskt tempel, som var nyligen invigt. Spökstaden var en grå förfallen skugga av en stad, medan templet varit desto mera levande i total kontrast mot den döda staden. Han påmindes om det när vi satt och deltog i puijan i Mune.

Vid ett annat tillfälle hade den truck han skulle lifta vidare med blivit försenad. Problemet var att det var en plats utan skugga och 48 grader varmt. Han fick vänta i fyra timmar. Det tog tre dagar för honom att återhämta sig efter en farlig dehydralisering.

De valde att inte följa med till Stongday. Det var lika gassigt som igår, det var en tolv kilometers promenad, men lyckligtvis vållade mig fötterna inga problem trots gårdagens umbäranden. De hade återhämtat sig förvånansvärt väl under natten.

Även Stongday är otillgängligt utom till fots, och den långa uppstigningen från landsvägen är mycket högre och längre än den till Karsha. Jag begick misstaget att ta en omväg dit som jag trodde skulle vara en genväg, så jag var ganska slut när jag kom fram men blev inte desto mindre väl emottagen. Vid puijan bjöds rikligt på smörte och zampa, men någon lunch ingick inte. Av dessa tre kloster vi nu besökt, Dzhongkhul, Mune och Stongday är det sista dock det mest genuint lamaistiska. Det är isolerat, genom att ingen bil kan ta sig dit, medan Dzhongkhul är mera turistiskt genom bilvägen ända fram, och Mune är mera jordnära, avslappnat, ledigt, lättsamt och alldagligt med stor gästvänlighet.

På vägen därifrån passerade jag en av de yttersta gårdarna mellan Pipiting och Karsha innan öknen tog vid, där vid mitt Karshabesök min reskamrat från Leh Tashi velat bjuda mig på lunch. Tyvärr hade jag fått skjuts tillbaka, som inte tog samma väg, så det tillfället hade jag missat. Nu försökte jag i stället, och tyvärr var han inte hemma. Dock var hans föräldrar, hans syster och hennes inte ens ettåriga son hemma, och de insisterade på att få bjuda mig på lunch. Jag fick prata med Tashi i deras mobil, och så fick jag i alla fall kontakt med honom. De bjöd på massor av smörte, ris och curd, så lunchen kunde inte bli bättre. Det kändes som en mycket lämplig avskedsvisit från Zanskar för den här gången. De talade inte engelska, och vi satt på golvet, men hade det hur trivsamt som helst.

Internet i Padum var en följetong för sig. Det förekom ständiga problem. Kashmir ströp strömmen till Zanskar till följd av problem i ett kraftverk, min beduinvärds generator måste repareras, man kunde bli ett nervöst vrak med att försöka nätverka hos honom då uppkopplingen ständigt avbröts, men sista kvällen fungerade det äntligen, varför man äntligen kunde uppdatera sig som en värdig avslutning på Padumspektaklet.

Bussresan de 25 milen tillbaka till Kargil på 13 timmar förlöpte utan mer än normalt besvär, men vädret var bekymmersamt. Maya från Ostrava i Tjeckoslovakien, som satt bakom mig, hade befunnit sig i Zangla när vi råkade ut för åskregnstormen strax efter Bardan. I Zangla hade det varit ännu mera hotfullt då det varit kombinerat med en sandstorm. Allt hade varit svart, man hade inte kunnat se något, allt gick nästan bokstavligt upp i rök, och det hade varit mycket obehagligt och skrämmande. Hon var en erfaren Zanskarresenär, hon hade i år vandrat i två veckor över alla passen från Alchi till Padum, och hon hade också märkt att vädret blev vildare för varje år. 2010 hade hon lämnat Ladakh precis några dagar innan katastrofen slog till medan jag ju anlände efteråt.

Vi hade en mycket angenäm festmiddag på Las Vegas i Kargil på fyra man hand, polackerna, hon och jag. Koreanerna och kineserna hade vi inte sett röken av, så vi antog att de hade avrest före oss. Även natten förlöpte utan problem, och det var sedan bara att ta bussen klockan 4 mot Lamayuru.

Vid Lamayuru steg jag och polackerna av medan Maya fortsatte mot Leh. Jag hoppades få se henne där igen. Hon var en fantastisk människa, mång erfaren och duktig, van att vandra ensam på fullständigt okända stigar i det vildaste Zanskar, talade mycket god engelska för att vara tjeck och utgjorde ett mycket behagligt sällskap. Hennes specialitet var te, hon visste allt om te och teodling, och hon var tespecialist till professionen. Ändå hade

hon ännu aldrig varit i Darjeeling, även om hon var mycket väl medveten om att Darjeelingteet var det bästa i världen.

del 17: *Lamayuru.*

Efter 18 timmar på buss under två dagar ville man ingenting hellre än röra på sig. Jag hade planerat att använda återstoden av dagen till en vandring upp till Atitse och morgondagen till Wanla, men när vi var framme i Lamayuru redan klockan 10 ville jag genast gå till Wanla. Mikael och Sofia ville följa med.

Det var en idealisk vandring då vädret inte var för gassigt, det var ganska mycket moln, och när man gick tillbaka hade solen redan dalat en smula så att man inte var helt exponerad mot solen under hela den långa uppførsbacken genom den uttorkade flodbädden.

I Wanla var emellertid servicen dålig. Det märktes att säsongen led mot sitt slut. De bästa campingplatserna låg öde och var stängda, det verkade inte finnas en kopp te ens att få någonstans i byn, men till slut hittade vi i utkanten ett ställe. Allt de kunde erbjuda var te och somoza. Vi beställde och väntade och ingenting hände.

Den unge värden på stället, en lång ung man med glasögon, erinrade om Basil Fawlty. Han var fullständigt likgiltig, nonchalant och oförskämd. Efter en kvart måste vi tillkalla en hjälpreda för att sätta i gång den ointresserade värden. Då fick vi genast vårt te med somoza.

Samtidigt kokades det ris, men det var tydligen inte för oss. När värden med två vänner intog detta ris med grönsaker frågade Mikael om vi också kunde få. Motvilligt gick de med på att servera Mikael och Sofia en portion.

Man blev ju inte mätt på somoza och te, så jag bad om mera te. Vi ville ha mera te alla tre. Det tog en god stund innan det kom, men då kom värden med en termos och ställde fram den demonstrativt på bordet och sade, "Här är te!" som om han slängt morötter till grisar. Termosens innehåll räckte precis till tre koppar.

Efter en sådan lunch var jag föga hågad att stanna kvar i Wanla, så jag avstod från att besöka klostret, där jag varit senast förra året, och ville vandra hem igen. Mikael och Sofia ville stanna kvar och besöka klostret, så jag lämnade dem där.

Klockan var 2, och det var fortfarande idealiskt väder. Några israeler, ett sällskap på fem som vi gått förbi på vägen och som hela tiden grälat om de skulle dricka kaffe eller inte, hade då hunnit fram till bron vid Shilla. De visste inte att det fanns ett kloster i Wanla.

Jag klarade hela vägen upp till passet i en etapp utan att behöva vila på vägen. Så hade det inte varit förra året, då jag behövt stanna och vila ett flertal gånger. Något resultat hade alltså den dagliga exercisen i Zanskar fört med sig.

Jag var hemma klockan 4. Klockan 6 kom Mikael och Sofia, och de hade tagit ut svängarna och njutit ordentligt av sin vandring, särskilt upp på passet, för mig det vackraste passet jag visste i Ladakh.

Jag bjöd dem på middag på Shangri La på kvällen, det blev *thenthuk* med påfyllning, och det blev en mycket angenäm kväll. Sedan vågade jag pröva Lamayurus sensation för i år: *internet*. Det var dyrt, 2 rupier i minuten som i Padum, men det fungerade helt problemfritt.

Sedan kunde man äntligen sova ut ordentligt.

Mikael och Sofia hade tänkt stanna två nätter liksom jag, men till min förvåning ändrade de sina planer och inställde vandringen med mig till Atitse. De hade fått bråttom och ville hinna med Nubra och Pangong Tso.

Vädret var kallt denna morgon och fullständigt mulet, vilket gjorde mig orolig. Det visade sig att stormen på torsdagen, som vi upplevt i Zanskar, hade gjort huvudvägen obrukbar. I stället var det den övre vägen som gällde, och för att Mikael och Sofia skulle komma säkert iväg visade jag dem vägen. Vi hann upp efter den branta klättringen precis i tid när bussen kom. Det kom tre bussar efter varandra, så för en gångs skull fungerade avresan från Lamayuru utan problem.

Jag promenerade ner till *Moon Palace*, min gamla värdinna på Dragons annex och plantering nere vid det mest anslående partiet av Lamayurus månlandskap. Planteringarna hade tagit sig väl, men stället var öde, ingen camping och ingen servering.

På vägen tillbaka tog jag äntligen en sen frukost vid landsvägen, te och omelett för bara 30 rupier, och där satt en amerikan och en fransman. Fransmannen spelade gitarr, och amerikanen ritade mandalor. När fransmannen gått in för att ringa vågade jag mig fram till amerikanen, och vi hade en mycket givande konversation. Han var datorprogrammerare och var mycket insatt i musikens värld. Han gratulerade mig till att leva i denna drömvärld, medan jag justerade hans uppfattning om musik till en högre grad av verkligheten. Han hette Ralph Hutchinson och var från Ohio. Vi hade i synnerhet en mycket djupgående diskussion om klimatfrågan, där vi var helt överens. Han var bara 32 år men anmärkningsvärt väl orienterad i hela problematiken.

Jag hade sedan en liten lunch på klosterrestaurangen, en rispudding, men där dominerades hela hotellet av en mycket larmande grupp fransmän, så man var glad åt att komma därifrån. Det är sådana grupper som genom sin massinverkan haft en förödande verkan på Ladakhs standard, så att den tvingats höjas till västerländsk och mycket dyrare nivå än den ursprungliga, som var naturlig, bättre och mera hälsosam.

På eftermiddagen gick jag upp till Atitse, det första klostret i Ladakh för mer än tusen år sedan. Där påträffade jag samma vänliga ungrare som förra året, som dessutom hade två italienska gäster. Vädret var oroväckande hotfullt och mörkt, så jag försökte vänta ut regnet. Emellertid blev det så tunna droppar, och jag kunde inte vänta hur länge som helst, så jag tog risken och gav mig av. Regnet var irriterande, och det var första gången jag haft regn på en trek till Atitse. Det mest irriterande var att regnet skymde bergen, så att jag inte kunde fotografera dem. Jag beslöt att vänta ut regnet, och så småningom kunde jag ändå få en och annan bild av de mest imponerande berg jag känner, berg inte högre än 5700 meter men ändå.

Till kvällens middag hade jag sällskap av en ung ukrainare Sasja från Kiev, som var i Indien för första gången. Vi pratade mest om Gogol, Karl XII, Ilja Repin och familjen Roerich. Han talade mycket god engelska, och jag hoppades få se mera av honom.

Men mest satt jag tillsammans med min gamla värdshusvärd. Han var så glad över att se mig igen och gav mig nästan betänkliga förmåner. Han bjöd på en riktig Skiu den sista kvällen, som var så kraftig, att det var omöjligt att tänka sig en påfyllning.

Vädret verkade något friskare på avresedagens morgon, men även om jag som vanligt gärna hade velat stanna kvar måste jag vidare.

Man kan ifrågasätta att jag gör samma vandringar varje år i Lamayuru, men dessa vallfärder till Wanla och Atitse är klassiska. Man tröttnar inte på dem, och de är lika berikande varje gång, liksom man aldrig kan tröttna på en god operaaria eller melodi, som alltid varierar och är ny för varje gång man hör den i olika inspelningar och tolkningar. Belysningen och vädret är aldrig desamma över dessa berg, som alltid måste trollbinda en med sin skönhet och frihet.

del 18: *Åter i Leh*

Det var svårt att lämna Lamayuru, då på avresedagen vädret lovade bli just så vackert som jag hela året drömt om att få uppleva det i Lamayuru. Mitt värdfolks hjärtliga gästvänskap gjorde det dubbelt svårt, då deras godhet var av så stora mått att det var svårt att tro på att det var sant. Min värd lovade mig att hålla mitt rum i ordning åt mig samma period nästa år. (Där brast det.)

Till min stora lycka vaknade Sasja till liv innan jag hann lämna, så vi fick en sista liten pratstund tillsammans varunder vi utbytte elpostadresser. Jag bad om ursäkt för att jag varit trött och osällskaplig igår, vilken skada jag lyckligtvis nu i någon mån hann reparera.

Bussen kom ganska lagom till att jag hunnit upp till busskröken ovanför klostret, och naturligtvis råkade det olyckligtvis vara en luxuös videobuss, ett "rullande palats" med de vanliga tramsiga indiska Bollywoodspektaklen i lysande färger men extrem fånighet och ytlighet. Jag fick plats längst bak så långt från dumburken som möjligt.

Den nedre Lamayuruvägen var ju avstängd efter ras till följd av stormen, så vi måste ta den övre mera hisnande vägen. Genom att all trafik måste ta den vägen uppstod det naturligtvis problem. På den allra smalaste enfiliga sträckan högst upp med 500 meter ner över kanten uppstod det ett möte med den bredaste sortens lastbilstruck. Bakom denna truck växte en skara av andra bilar och truckar. Bussen måste backa. Då det var vägens känsligaste avsnitt tog det sin lilla tid innan alla hade klarat sig vidare.

På sträckan efter Nurla mot Ulle Thokpo, där vägen gick tätt utefter floden, hade vägen rasat och halverats. Reparationer pågick. En röd flagga och en tvärparkerad lastbil spärrade vägen resolut. Det var bara att vänta i kön på två kilometer som uppstod, och den var ungefär lika lång åt andra hållet. Efter en timme vågade man släppa trafiken lös igen. Jag såg aldrig vari skadorna bestod, men vägen gick farligt nära floden, som stigit och skummade forsande argt, och vägkanten mot floden (Indus) var borta.

Resan på tolv mil tog därmed sex timmar. Hemma i Leh var en av de första personerna jag träffade min äldre väninna Karin från Holland och Philadelphia. Catherine från Lyon och Suzie hade jag missat, men Karin skulle vara kvar en månad.

Jag träffade också Skarma och berättade om mina upplevelser och det vilda vädret i Zanskar. Han såg på en film på TV där två hjältar just höll på att brännas levande medan ett kavalleri levererade batalj och satte eld på hela det samhälle där hjältarna tydligt varit fångar. Naturligtvis dök det fram en spion som befriade dem i sista minuten. Det är alltid så. Det har aldrig hänt på film att någon hjälte utsatts för en avrättning utan att någon eller något i sista ögonblicket fått honom att klara sig. Undantaget är verklighetsskildringar.

Under onsdagen och resans sista *trek* i Ladakh besökte jag överste Wangdus. Han bjöd på lunch, och vi diskuterade bland annat presidenten av Iran. "Problemet med islam," sade han, "är att en muslim från barnsben uppfostras i den fördomen att alla icke-muslimer icke är värda att leva. Det är ett socialt system som alla muslimer fastnar i och inte kan ta sig ur, medan de missar allt det väsentliga med mänskligheten. De hjärntvättas i den uppfattningen att det är deras mission och plikt att göra hela världen muslimsk. Det går inte. Det måste utlösa olösliga konflikter. Och så fort något går fel i den muslimska världen, som i Libyen, Tunisien, Egypten, Irak och Syrien, så kan det enligt muslimerna bara vara Israels och Amerikas fel. De tror att de kan överleva på den propagandan, men den är dödfödd."

Vi diskuterade även fallet Shastri, Indiens statsminister efter Nehru, som dog plötsligt i januari 1966 efter ett toppmöte med Pakistan i Tasjkent under mystiska omständigheter efter att en överenskommelse uppnåtts efter kriget 1965. Hans anhöriga har alltid hävdats att han måste ha blivit förgiftad. När de fick hem hans lik var det blått och hade flera yttre skador. Någon obduktion gjordes aldrig, den aktuella kocken skall ha anhållits men frisläppts, men det är svårt att finna något motiv till mordet, särskilt 46 år efteråt. Utredning pågår och bedrivs främst av journalister.

Då jag redan börjat planera för nästa år i Ladakh frågade jag honom till råds om vägmöjligheten från Nubra till Pangong Tso (sjön mot Tibet). Han sade att det gick inte. Det fanns en väg, men den var mycket dålig och under militär bevakning. Jag kunde inte låta bli att frestas till att cykla i Nubra och ta Pangong Tso på hemvägen.

Ali Rahi påstod emellertid motsatsen. Jag spanade efter honom på vägen tillbaka genom Changspa, och plötsligt dök han upp. Han var som vanligt men magrare än någonsin. Han frågade mig om de Rosa Bussarna från Sverige och om jag visste något om dem. Jag visste att de börjat söka sig även till Ladakh utom ner till Afrika och över hela Asien men inte mer. En kashmiri hade påstridigt försökt locka mig in i affärer med att påtala sin kontakt med de Rosa Bussarna, men jag hade fått säga ifrån ordentligt att jag inte var i Indien i affärer, ett klart besked som jag tvingats avfyra allt oftare till påflugna kashmiris som tog för givet att jag bara måste köpa hela deras affär. Ali Rahi berättade, att man inte bara kunde följa floden Shyok till Pangong Tso utan att man dessutom numera fick följa den medströms ända ner till Turtuk.

Sedan gjorde jag några goda affärer. Min sista slurk *Jägermeister* hade tagit slut efter återkomsten från Zanskar, den hade alltså varat i 19 dagar, varför jag behövde en ny magmedicin. I det lokala systembolaget fick jag en fin liten halvflaska *Signature* för 350 rupier, inte ens 50 kronor, den bästa whisky jag vet i hela Indien.

Hos den sikhiske bokhandlaren *Bookworm* fann jag den svårfunna och eftersökta *The Yogins of Ladakh* i ett andrahandsexemplar för bara 270 rupier (inte ens 35 kronor). Den var utan fotografier men helt tillräcklig annars.

På kvällen hade jag turen att åter få stöta ihop med Maya på *Tenzing Dickey*. Vi hade middag tillsammans och pratade naturligtvis mest bara Zanskar och Lamayuru, Nubra och Padum. Bättre sällskap kunde man inte ha för kvällen.

Dessutom verkade vädret klarna och stabiliseras, så att jag allvarligt började överväga att stanna en extra dag i Leh.

del 19: *Tillbaka under molnen*

I Manali träffade jag Gaulan, en god representant för den hinduiska tankevärlden, något av en tidig guru med hår ner till midjan och skägg ner till naveln. Han skröt med att man i Afghanistan, när han arbetade där, brukade kyssa hans imponerande skägg. Han hade även levt i Amerika.

Vi pratade mest om ohyggligheter, främst Breivik. Han menade att Breivik blivit besatt av Satan vilket jag avfärdade som en bortförklaring. Han var förvånansvärt väl insatt i skandinaviska och i synnerhet norska förhållanden och menade, att Breiviks reaktion varit logisk, sådant som det norska samhället var. Han berättade om en intressant konflikt mellan den indiska regeringen och ett norskt bolag Nortec, där Nortec farit med bedrägeri och blivit slaget på fingrarna av Indien. Han visste inte att Breivik fått 21 års fängelse men blivit friskförklarad. Jag berättade om parallella norska fall av galenskap, som Quisling, Knut Hamsun och Varg Vikernes, som också fått 21 års fängelse för sina nidingsdåd, och hur Henrik Ibsen genomskådat Norge och gått i frivillig exil i Italien under drygt 20 år. Han var också mycket intresserad av Palmemordet, varför jag fick redogöra för hur det faktum att polisen sabbade alla spår från början nästan övertydligt pekade mot "polisspåret", som aldrig kunnat avfärdas eller bortförklaras.

Han berättade också mycket om Indien och förvånade mig med att påstå att både hinduismen, sikhismen och jainismen skulle utdö medan bara buddhismen skulle finnas kvar. Jag trodde inte riktigt på det, hinduismen hade ändå överlevt längre än judendomen, sikher såg man överallt och behärskade samhällets viktigaste funktioner, medan det var förvånansvärt att jainismen fortfarande existerade, så isolationistisk och exklusiv som den var, då den inte tillät några morganatiska äktenskap – återväxten var begränsad från början. Han förklarade att jainismen var rikast i hela Indien, den absoluta exklusiva överklassen, och att Osho av alla människor kommit från deras krets.

Han var mycket underhållande och något av en gycklare, han laborerade med tankeexperiment som gäspbomber – ingen människa är så hjälplös och vanmäktig som när hon gäspar, hon bara måste gäspla, och detta såg han möjligheter i. Vi blev mycket goda vänner.

Bortskämd av det höga varma torra och soliga vädret i Ladakh var det svårt att finna sig i ett liv under molnen med ständigt regnhot – monsunen var långt ifrån slut och tycktes börja om på nytt hela tiden. Det var varmt men ytterst fuktigt och klabbigt, och vad man än gjorde kom man i tropisk svettning som i Goa. Det var mycket obehagligt. Under måndagen tog oss alla en åskstorm med överraskning med temperaturfall på minst tio grader, det var ett tropiskt skyfallsutbrott med våldsamt åska, och jag befann mig då svettig utan ytterkläder i Vashisht och kunde inte skydda mig. Det vore konstigt om jag inte blev förkyld, och jag var pinsamt medveten om risken – nerkylning efter svettning kan lätt bli lunginflammation. En liten halsbränna infann sig nästa dag, men det var allt. Man fick lov att dricka mycket citronte.

Mitt favorittillhåll Momo Café var stängt och blockerat av gatuarbeten, men sista kvällen kunde det öppna, så att jag kunde ha en ordentlig avskedsmiddag där med mycket chili mot halsbrännan – kanske det hjälpte.

Jag hade tydligen glömt mitt paraply i Leh, ty det fanns inte längre någonstans i mitt bagage, men min gode värd utrustade mig med ett nytt. Men om det regnade så mycket som det gjorde i Manali var tyvärr sannolikheten stor att det skulle regna ännu mer i Dharamsala.

Och dess värre måste jag naturligtvis återlämna paraplyet till min gode värd vid mitt avsked, och den dagen var hopplöst regnig. Det var min mörkaste och dystraste dag i Manali, och resan till Dharamsala blev fruktansvärd: från början satte man på den automatiska högtalartankeförslavningshjärntvätten, och den höll på hela resan i elva timmar. Förgäves försökte jag drömma mig tillbaka till mina allomfattande samtal med Gaulam, men hans syrliga realism och skoningslösa genomskådande av allt och alla plus hans hävdande att döden var en viktigare faktor i livet än både Gud och kärleken, gav mig föga tröst. Till råga på eländet så insisterade passageraren framför mig, vem det än var, och de avlöste varandra hela tiden, på att öppna sitt fönster på vid gavel varje gång så att jag blev genomblåst, vilket knappast kunde innebära någon reducering eller mildring av min utbrytande förkylning.

Vi kom fram halv 6 till Dharamsala efter en omväg via Kangra och många onödiga väntestunder på vägen, och då återstod bara den sista bussen upp till McLeod Ganj. Det ösregnade, och jag hade inget paraply. Det gällde att komma fram före stängningsdags till McLeod, så att jag hann köpa ett nödvändigt paraply, som aldrig varit mera behövligt. Att jag förlorat mitt paraply i Leh var en oförlätlig katastrof. Naturligtvis blev den bussen sen. Vi väntade och väntade i ösregnet. Till slut kom den och slog oss med fasa varför den var sen: den var sönder och måste repareras. Således körde den inte upp till McLeod med sina blöta passagerare utan till en verkstad.

Där plockade man sönder växellådan. Någon bläddrade i en instruktionsbok. Tydligen visste ingen riktigt vad han höll på med. Det skruvades och joxades och pratades vilt hela tiden medan tiden gick.

Så var den lilla bussen plötsligt äntligen resklar. Det fattades bara en sak. Snälla, bad jag i mitt stilla sinne, sätt inte på den där förbannade högtalarförslavningshjärntvätten med den evinnerligt upprepade gälla och jamande skvalmusiken! Men det var just vad han gjorde. För högsta volym.

Sålunda kom man fram som ett färdigt vrak till McLeod precis klockan 7 efter 12½ timmars tortyrresa. Jag kan tåla vilka busstrapatser som helst men inte automatisk skvalmusik.

Men så fort man kom fram löste sig allt. Det slutade regna, man fick ett paraply för 100 rupier vid en affär vid ändhållplatsen, man fick sitt gamla rum på Seven Hills för 150 rupier, och man fick en god middag på Gakyi – i gott sällskap med en italienare som också trekkat i Zanskar under en månad, från Lamayuru till Darcha 20 dagar, genuesare och författare, Fabrizio Nicoletti, så man var i utmärkt gott sällskap utom fullständigt hemma igen.

del 20: Bakslaget och gatloppet.

Det kom som en ohygglig baksmälla på hela resan, helt oförtjänt och lömskt försåtlig – aldrig tidigare har jag blivit så förrädiskt överfallen och bakifrån och dessutom i Manali och Dharamsala, de två orter som jag alltid med tillgivenhet betraktat som mina säkraste hamnar i Indien.

Jag var helt hjälplös och kunde ingenting göra. I Manali hade jag bemötts med solsken visserligen, men med tropisk klibbig värme, så att man svettades oupphörligt – just den sortens klimat som är det värsta jag vet. På måndagen satt jag i detta tillstånd uppe i Vashisht med min *fruit curd*-lunch utan jacka, ty man kunde inte ta med sig jacka dit upp så svettigt som det var, och morgonen hade varit dränkt av solsken – när ovädret och temperaturfallet kom. Jag visste att det var farligt men hoppades att jag skulle klara mig, och mer kunde jag inte göra. Det var omöjligt att skydda sig mot denna vädernyck.

I Dharamsala bröt förkylningen ut med förintande kraft – jag blev fullkomligt lamslagen och orkeslös, medan näsan forsade som Niagara. Min motståndskraft hade räckt tre dagar till Dharamsala men inte längre. Jag hade aldrig varit sjuk vare sig i Manali eller Dharamsala tidigare.

Ännu på torsdagen räckte mina krafter till för en vandring upp till Triund i regn och dimma, men den eftermiddagen var det kört. Det enda jag kunde göra var att köpa whisky. Ännu på fredagen orkade jag upp dit, men det var med nöd och näppe. Torsdag kväll laddade jag mig med en ägg*thenthuk* med mycket chili och sov nio timmar på det. Niagara upphörde, men det gjorde ousägligt ont att hosta.

Johannes som var i Dharamsala för Dalai Lamas föreläsningar, som han höll öppet varje morgon, var mycket bekymrad för min skull. Han bad mig att inte ta det så hårt, att inte betrakta hela resan som misslyckad för bakslagets skull, att det inte var mitt fel, och så vidare. Det var inte mycket jag orkade prata med honom, min röst var helt väck, men vi diskuterade i alla fall paret John Crook och James Low och deras intressanta bok om lamorna i Zanskar, som de besökt i kloster efter kloster medan de ännu levde, för att få veta deras hemligheter. Vi var helt överens om våra meningar om boken. Om och om igen hade lamorna försökt förklara för engelsmännen att deras meditationsteknik och mystiska hemligheter var ingenting man kunde klä i ord, och att engelsmännen bemödade sig förgäves. Johannes förstod fullkomligt vad de menade. Inga ord räckte till för förmedling av livets djupaste andliga insikter. Därtill krävdes förståelse för andra dimensioner.

Mina italienska vänner från Milano, som jag råkat i Leh förra året och som jag nu sammanstrålade med igen i Dharamsala, ville ge mig aspirin, men sådant trodde jag inte på. Vila, varm soppa, varma drycker, mycket citronte med ingefära, vitaminer och mera vila var det enda rationella receptet.

Jag frågade Johannes rent ut: "Måste det vara så, att ju bättre du mår och trivs, och i ju bättre form du kommer i, måste då baksmällan vara desto hårdare så fort du kommer ner till skugglandet igen?" Hans svar var nej. Han menade att jag bara haft otur. Jag fick den känslan att han bara ville trösta mig, som en läkare undviker att meddela en sanningsenlig diagnos om den är dödlig.

Det kändes som om hela resan var förfelad. Jag hade tänkt mig en meditationsresa med mycket läsning och skrivarbete, men aldrig hade jag skrivit så litet under någon resa som under denna. Och nu satt man inregnad i Dharamsala med en förkylning som gjorde en både socialt och fysiskt handikappad, med kroniskt rinnande näsa, förlorad röst och en hosta som gjorde ont, medan det enda man dög till var att ligga på sängen instängd i sitt rum och dricka whisky, som man hela tiden måste köpa mera av. Man var fullkomligt utslagen, bara för att vädret gjort en nyckfull vändning i Manali.

Ljuspunkten denna trista dag var att jag på det risigaste (och billigaste) kaféet Tsonghka sammanträffade med en gammal vän. Det var han som kände igen mig. Han hade varit kaféets ägare 2006-09 men var nu gift och hade en hustru i Belgien, som han i februari måste resa till för att stanna där. Han var en äkta tibetan, och vi hade ett långt och trevligt samtal tillsammans över min våldsamt chilikryddade kvällssoppa. Han mindes med glädje hur jag hade hjälpt honom till rätta med det engelska språket.

Nästa morgon regnade det hela morgonen. Triund var uteslutet. I en paus gick jag upp till Dharamkot åtminstone för att få möjligheten att njuta av en kopp te där. När jag nådde kaféet möttes jag av den vanliga vidriga hjärntvättsskvalmusiken, samma billiga låt som jag redan hört tusen gånger på andra caféer som jag avskräckts från. Daniel Barenboim beskrev en gång fenomenet att påtvingas dålig musik man absolut inte ville höra som att tvångsmatas med skräpmat. Och i Indien blir det bara värre för varje år. Något te vid Dharamkot blev det inte, och pausen i regnandet avbröts av mera regn.

Emellertid var det något fenomenalt med denna förkylning. Efter två dagars intensivt "dukande under bordet" var såväl snuvan som hostan som bortblåsta, och krafterna var tillbaka. Som väl var hade tydligen infektionen inte gått ner i lungorna denna gång. Återstod gatloppet tillbaka till Sverige.

Bussen avgick punktligt klockan 18, men chauffören var långsam. Den skulle ha nått Delhi samma tid på morgonen men var 90 minuter försenad. Krympande marginaler var det värsta jag visste. I bussterminalen fick man lägga in högsta växeln för att komma förbi alla gatloppsinstanser (rickshawförare, taxichaufförer, rådgivare och andra byteslystna "hjälpare") för att komma fram till tunnelbanan. Det gällde att komma raskt fram till flygfältet, varför jag avskrev bussalternativet. Det skulle jag inte ha gjort.

För att komma fram till tunnelbanestationen måste man ränna runt hela busstationen, då där pågick renoverings- och gatuarbeten överallt, som spärrade alla vägar. Man kom genomsvevigt fram genom alla säkerhetskontroller och röntgenbagageundersökningar till tunnelbanetåget, men vid New Delhi kom chockbeskedet: tunnelbanetåget till flygplatsen var nerlagt för dagen, troligen för reparationer. Man fick ta bussen.

Innan man hittade bussen hade man sprungit runt hela *New Delhi Railway Station*, men den bussen existerade åtminstone, och den förde en åtminstone fram till flygplatsen – en dryg timme före avgång. I Delhi skulle man alltid infinna sig minst tre timmar före.

Till följd av detta fick jag ingen fönsterplats, ty planet var fullt, men jag kom med. Den som fick fönsterplatsen bredvid mig släppte resolut ner fönsterluckan för att aldrig öppna den mera förrän vid landning medan han bara tittade på filmer typ "*I, Robot*" och sådant eller sov.

Man kunde åtminstone trösta sig med rejäla doser rödvin till maten, men oturen ville att vi skulle få två ystra kraftiga fullständigt omogna och tanklösa unga amerikanskor framför oss. Dessa slängde sig i sina stolar hela tiden. Vid ett tillfälle, utan förvarning, fällde amerikanskan framför mig plötsligt ner sitt säte hela vägen, så att mitt fulla vinglas spilldes ut inte bara över byxorna och sätet utan även ner i min öppna väska med alla böckerna. Dock var flygvärdinnorna mycket förstående och hjälpsamma. De försåg mig med byxrengöringsmedel och gav mig en ny torr sits i stället för den rödvinsdränkta och dessutom ett nytt fullt glas. Naturligtvis torkade man dock inte. Det var bara att finna sig i att känna sig nerpissad. De två damerna fällde inte upp sina säten igen förrän inför landningen efter sex timmar.

Vädret var dock hyfsat, och det värsta gatloppet verkade vara över vid Helsingfors. Man kunde försiktigt börja summera resan. Den började så lyckligt trots omfattande strul och förblev genomgående lycklig ända fram till bakslaget i Dharamsala. Jag hade tänkt kalla den "lyckliga resan", men efter slutfasens kriser måste det i stället mera korrekt bli "Resan till Dzhongkhul", då det besöket blev resans *clou*. Emellertid uppvisar resan ett häpnadsväckande bokslut: total kostnad: 7500 kronor. Jag hade lyckats hålla budgeten på max 750 rupier om dagen, alltså under 100 kronor, och hade därmed inte behövt röra reserverna. Nosen rann ännu något, om dock syndafloden övergått i en försvinnande rännil, hostan var så gott som obefintlig redan, ingenting hade gått ner i lungorna – tre dagars inkubation, två dagars utbrott, och färdigt – så man kunde anse sig som tämligen skadeslös trots allt. Man var ännu inte kokt.

9.8 – 9.9.2012